

**STUDIJA O SISTEMU
MEĐUNARODNE PRAVNE POMOĆI
U KRIVIČNIM STVARIMA U CRNOJ GORI**

PRAVNI OKVIR I SUDSKA PRAKSA
ZA PERIOD 2020-2023

STUDIJA O SISTEMU MEĐUNARODNE PRAVNE POMOĆI U KRIVIČNIM STVARIMA U CRNOJ GORI

Izdavač:

Centar za monitoring i istraživanje CeMI
Bul. Svetog Petra Cetinjskog br. 96
E-mail: info@cemi.org.me
www.cemi.org.me

Urednik:

Zlatko Vujović

Autorka:

Marijana Laković-Drašković

Istraživački tim:

Amila Ajanović
Marija Mališić

Tiraž:

100

Godina izdanja:

2023

Ministarstvo
javne uprave

Napomena: Sadržaj studije je isključiva odgovornost organizacije CeMI i ni na koji način ne može biti tumačen kao zvaničan stav Evropske unije i Ministarstva javne uprave Crne Gore.

SADRŽAJ

UVOD	7
USAGLAŠENOST CRNE GORE S MEĐUNARODNIM STANDARDIMA	8
CRNA GORA I MEĐUNARODNE INSTITUCIJE I ORGANIZACIJE	10
INSTITUCIONALNI OKVIR	14
PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	17
PREGLED SISTEMA MEĐUNARODNE PRAVNE POMOĆI DRUGIH DRŽAVA - PRIMJERI U REGIONU I EU	19
MEĐUNARODNA PRAVNA POMOĆ U SUDSKOJ PRAKSI	26
ZAKLJUČCI	39
PREPORUKE	41

UVOD

Povećan nivo mobilnosti ljudi, uslijed intenzivnog razvoja i globalizacije, prati i trend povećanja nivoa prekograničnog kriminala. U svrhu kvalitetnog odgovora na takvu pojavu, države i međunarodne organizacije odlučile su se na jačanje međusobne saradnje i kreiranje mehanizama za međunarodnu saradnju i pravnu pomoć.

Međunarodna pravna pomoć predstavlja oblik saradnje među državama u svrhu prikupljanja i razmjene informacija. Dakle, riječ je o međudržavnim odnosima u kojima jedna država postupa po zahtjevu druge države. Državni organi jedne države, takođe, mogu omogućiti i obezbjeđivanje dokaza iz te države i na taj način pružati pomoć u krivičnim istragama i postupcima drugoj državi. Uz navedeno, ekstradicija predstavlja još jedan od načina za pružanje međunarodne pravne saradnje u krivičnim stvarima, što podrazumijeva izručenje lica iz jedne u drugu državu zbog suočavanja s krivičnim postupkom ili izdržavanja kazne.

Nadležnost i način djelovanja državnih organa jedne države zavisi od međunarodnih instrumenata sporazuma koji su na snazi u toj državi, kao i od nacionalnog pravnog okvira kojim je regulisana međunarodne pravosudna saradnja u krivičnim stvarima. Takođe, ukoliko određena pitanja nijesu regulisana međunarodnim instrumentima ili sporazumima, prepoznaju se i bilateralni sporazumi između dvije države kojima se utvrđuju procedure i način koordinacije pravne pomoći.

Organ koji najčešće predstavlja centralnu tačku komunikacije za pitanje međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima u državi jeste ministarstvo pravde. Međutim, navedene poslove mogu obavljati i drugi državni organi, poput sudova i državnih tužilaštava.

Imajući u vidu težnju Crne Gore za članstvom u Evropskoj uniji, crnogorski sistem međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima razvija se na utvrđenim principima EU u ovoj oblasti:

- Princip uzajamnog priznavanja, kao jedan od ključnih preduslova za nesmetano djelovanje organa i zadovoljenje pravde,
- Princip direktne komunikacije nadležnih organa,
- Princip nesmetane cirkulacije informacija i dokaza s pojednostavljenim procedurama.

Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima Crne Gore, međunarodna pravna pomoć obuhvata izručenje okrivljenih i osuđenih, ustupanje i preuzimanje krivičnog gonjenja, izvršenje stranih sudskih odluka u krivičnim stvarima, kao i ostale oblike međunarodne pravne pomoći propisane ovim zakonom- tzv. „mala pravna pomoć“.

Dokument se u nastavku zasniva na proučavanju: međunarodnih dokumenata i standarda u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima s pregledom ključnih institucija i organizacija u ovoj oblasti, pregledom prakse Evropskog suda za ljudska prava, trenutnom pravnom okviru Crne Gore, uz osvrt na ključne institucije u Crnoj Gori koje su nadležne za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima.

Takođe, autori su razvili poseban upitnik u cilju screening-a postojećeg stanja u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, iz ugla sudija koje postupaju u tom referatu, kao i sudsku praksu za period 2020-2023, koja sadrži i analizu pet predmeta koje je Viši sud u Podgorici učinio dostupnim nevladinoj organizaciji CeMI za potrebe Studije. Posljednje poglavlje sadrži zaključke i preporuke u cilju unapređenja stanja u ovoj oblasti.

USAGLAŠENOST CRNE GORE S MEĐUNARODNIM STANDARDIMA

Kvalitetan državni sistem međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima predstavlja jedan od preduslova za ispunjenje kriterijuma iz oblasti vladavine prava u pregovaračkom procesu o članstvu Crne Gore u Evropskoj uniji. Tako je od otvaranja pregovora u poglavljima 23 i 24, Crna Gora preduzela značajne korake na unaprjeđenju sistema međunarodne pravosudne saradnje u krivičnim stvarima i ostvarila značajan uspjeh u dijelu uspostavljanja adekvatnog pravnog okvira i sistema kvalitetne koordinacije i implementacije aktivnosti u ovoj oblasti.

Uz usvajanje sistemskog pravnog akta – Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, Crna Gora je ratifikovala niz međunarodnih pravnih instrumenata u ovoj oblasti, što je praćeno i potpisivanjem više bilateralnih sporazuma, posebno sa susjednim državama.

U odnosu na ključne međunarodne instrumente, Crna Gora je potpisnica više multilateralnih konvencija u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima. To prevashodno podrazumijeva instrumente Savjeta Evrope, među kojima se ističu: Evropska konvencija o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima iz Strazbura (1959. godina), s pratećim dodatnim protokolima, Evropska konvencija o ekstradiciji iz Pariza (1957. godina) i pratećim dodatnim protokolima, Evropska konvencija o transferu osuđenih lica iz Strazbura (1983. godina) s dodatnim protokolom i Evropska konvencija o transferu postupaka u krivičnim stvarima iz Strazbura (1982. godina). U cilju djelovanja zajedničkih istražnih timova sa drugim državama, Crna Gora je ratifikovala i Drugi Dodatni Protokol uz Evropsku konvenciju o uzajamnoj pomoć u krivičnim stvarima.

U svrhu što kvalitetnije saradnje sa državama članicama Evropske unije, Crna Gora potpisala i ratifikovala Sporazum o saradnji Crne Gore i Evropske jedinice za pravosudnu saradnju EUROJUST. Tako je Crna Gora postala sastavni dio evropskog sistema pravosudne saradnje u borbi protiv teških oblika prekograničnog kriminala. Sporazum uspostavlja institucionalne mehanizme za efikasniju međunarodnu pravosudnu saradnju u krivičnim stvarima. Sporazumom su definisani: okviri saradnje između Crne Gore i EUROJUST-a, određena nadležna tijela za njegovo sprovođenje, mehanizmi i instituti za međusobnu saradnju kao što su postavljanje državnog tužioca, odnosno magistrata za vezu sa EUROJUST-om, osobe za kontakt, modaliteti razmjene informacija sa posebnim osvrtom na pitanje privatnosti i zaštite ličnih podataka i bezbjednosti podataka, kao i odnos tog tijela sa nadležnim organima drugih država.

Takođe, Crna Gora ima potpisan i ratifikovan Sporazum o strateškoj saradnji s EUROPOL-om, dok se operativna saradnja odvija preko oficira za vezu i sa Interpolom, preko Nacionalnog biroa Interpola u okviru Uprave policije. U obje agencije Crna Gora ima delegirane i svoje oficire za vezu.

Na regionalnom nivou, postojanje i funkcionisanje kvalitetne bilateralne saradnje predstavlja neminovnost. Kao teritorijalno mala država, okrenuta turizmu i geostrateški pozicionirana u regionu koji je na raskršću mnogih aktivnosti transnacionalnog kriminala, ne može se zamisliti kvalitetna borba protiv organizovanog kriminala, ukoliko ne postoje adekvatni mehanizmi saradnje između nadležnih organa država regiona. Crna Gora ostvaruje saradnju u krivičnim stvarima sa državama regiona na bazi potpisanih bilateralnih sporazuma koje je, između ostalih, potpisala sa: Bosnom i Hercegovinom, Republikom Hrvatskom, Italijom, Republikom Srbijom i Sjevernom Makedonijom.

U većini navedenih sporazuma fokus sadržine je na saradnji u krivičnim djelima organizovanog kriminala, korupcije i pranja novca, i to za djela za koja je propisana kazna zatvora od četiri ili više godina, odnosno izdržavanje kazne zatvora za navedena krivična djela od najmanje dvije godine. U Sporazumu sa Republikom Srbijom, osim prethodno navedenih elemenata, utvrđena je i mogućnost izručenja sopstvenih građana za krivična djela protiv čovječnosti i drugih krivičnih djela za koje je propisana kazna zatvora od najmanje pet godina. Sporazum sa Republikom Italijom prepoznaje mogućnost izručenja građana radi vođenja krivičnog postupka za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od pet ili više godine. Dodatni bilateralni ugovor uz Evropsku konvenciju o ekstradiciji, potpisan je između Crne Gore i Republike Italije, a ima za cilj olakšavanje njene primjene, tako da član 1 stav 1 propisuje da je uslov za izručenje sopstvenog državljanina zbog izvršenja kazne zatvora ili bilo koje odluke kojom se ograničava lična sloboda traženog lica, da ta kazna traje najmanje pet godina.

Pravna pomoć u krivičnim stvarima između Crne Gore i drugih država, koja ne može biti sprovedena na osnovu ratifikovanih međunarodnih instrumenata ili bilateralnih sporazuma, sprovodi se na osnovu domaćeg zakonodavstva, gdje se prevashodno primjenjuje Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, uvažavajući princip reciprociteta.

CRNA GORA I MEĐUNARODNE INSTITUCIJE I ORGANIZACIJE

Jačanje sistema pravosudne saradnje na nivou Evropske unije dovelo je do promjene paradigme funkcionisanja pravosudnih organa na cijelom evropskom kontinentu. Promovisanjem principa uzajamnog priznavanja između država članica Evropske unije, koje u njegovoj osnovi čini uzajamno povjerenje jedne države u pravosudni sistem druge države, došlo se do određenog nivoa usklađenosti sistema krivičnog prava na nivou EU.

Sistem ne bi mogao funkcionisati ukoliko na nivou EU prethodno nijesu uspostavljeni odgovarajući institucionalni i koordinacioni mehanizmi, kako u vidu agencija, tako i različitih mreža za saradnju pravosudnih organa. Crna Gora je proaktivno pristupila procesu pripreme za članstvo u Evropskoj uniji u ovoj oblasti i obezbijedila status posmatrača u ključnim EU mrežama za pravosudnu saradnju. Nakon ratifikovanja Sporazuma između Crne Gore i Eurojust-a u decembru 2016. godine, Crna Gora je prva država Zapadnog Balkana koja imenovala državnog tužioca za vezu sa Eurojust-om.

Crna Gora je ujedno članica Evropske mreže za pravosuđe, koja predstavlja mrežu nacionalnih kontakt tačaka (tužilaca, sudija, predstavnika ministarstava pravde i agencija za sprovođenje zakona), čije je osnovni zadatak učešće u aktivnostima međunarodne pravosudne saradnje u krivičnim stvarima. Kontakt tačke EJM priznate su kao centralna služba za omogućavanje pravosudne saradnje između država i njihov zadatak je, između ostalog, da identifikuju i uspostavljaju neposredan kontakt među nadležnim organima u okviru EU, uz pružanje pravnih i praktičnih informacija o pravosudnoj saradnji. Ministarstvo pravde i Vrhovno državno tužilaštvo imenovalo je kontakt tačke za saradnju sa Evropskom pravosudnom mrežom.

Osim navedenog, Ministarstvo pravde je dobilo status posmatrača u Mreži za zakonodavnu saradnju između ministarstava pravde država članica Evropske unije. Vrhovno državno tužilaštvo ima status posmatrača u Mreži generalnih tužilaca pri Vrhovnim sudovima EU. Vrhovni sud je obezbijedio status posmatrača u Udruženju državnih vijeća i vrhovnim administrativnim nadležnostima, Evropskoj mreži savjeta za pravosuđe i Mreži predsjednika Vrhovnih sudova Evropske unije, dok Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu ima status posmatrača u Mreži za obuku sudija.

Na regionalnom nivou Crna Gora je članica Southeast European Prosecutors Advisory Group – SEEPAG, koji funkcioniše kao dio SELEC-a, a predstavlja instrument država iz regiona Jugoistočne Evrope za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima.

S druge strane, u odnosu na Savjet Evrope, kao najstariju panevropsku organizaciju, čija je Crna Gora članica, u oblasti usvajanja i poštovanja utvrđenih standarda pomoći u krivičnim stvarima, naša država pruža značajan doprinos. Predstavnici nadležnih organa Crne Gore, prvenstveno Ministarstva pravde i pravosudnih organa, članovi su ključnih komiteta Savjeta Evrope u ovoj oblasti, kao što su: CEPEJ, CDCJ, CDPC, PC-OC, CCJE, CODEXTER, MONEYVAL, CCPE, GRETA, GRECO i T-CY.

Na isti način, Crna Gora svoj doprinos u razvoju međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima pruža i na globalnom nivou, kroz članstvo u Ujedinjenim nacijama i učešće u radu komiteta ove organizacije, kao što su: UNCAC, UNODC, HRC i CAT.

IZVJEŠTAJI EVROPSKE KOMISIJE ZA CRNU GORU

U posljednjem Izvještaju Evropske komisije, Crna Gora se u kontinuitetu pohvaljuje na polju primjene međunarodne pravne pomoći. U ovom, kao i u prethodnim izvještajima je naglašeno da je crnogorski pravni okvir o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima u velikoj mjeri usklađen sa pravnim tekovinama Evropske unije.

U 2021. godini, došlo je do blagog povećanja obima pravosudne saradnje u odnosu na 2020. godinu, iako je ostao niži nego prije nivoa Covid-19. U 2021. godini procesuirano je 843 predmeta međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima (784 u 2020.) i 701 slučaj u građanskim stvarima (671 u 2020. godini). Glavni partneri su i dalje bile države Zapadnog Balkana i države članice EU. U nezvaničnom Radnom dokumentu Evropske komisije iz maja 2022. godine¹, Evropska komisija je konstatovala da je došlo do povećanja obima pravosudne saradnje, imajući u vidu da je procesuirano ukupno 958 slučajeva međunarodne pravosudne saradnje u krivičnim stvarima, što je povećano za oko 100 predmeta u odnosu na prethodnu izvještajnu godinu.

Eurojust i Crna Gora potpisali su Sporazum o saradnji u maju 2016. godine, a tužilac za vezu stupio je na dužnost u decembru 2017. Tužioci za vezu igraju važnu ulogu u omogućavanju tekućih istraga o ozbiljnom prekograničnom organizovanom kriminalu i terorizmu, s obzirom na povećan broj slučajeva koji su povezani sa Zapadnim Balkanom. U Eurojust-u je 2021. otvoreno oko 17 predmeta koji se odnose na Crnu Goru (od 23 u 2020.), uključujući tri slučaja koje je pokrenula Crna Gora. Radni aranžman sa Evropskim javnim tužilaštvom (EPPO) potpisan je u septembru 2022.

U septembru 2021. godine, Crna Gora je po prvi put zaključila sporazum sa trećom zemljom (Republikom Moldavijom) o uspostavljanju zajedničkog istražnog tima o zajedničkom slučaju trgovine drogom i pranja novca, omogućavajući koordinisane pretrage, lišenja slobode lica i zapljene u obje zemlje.

Pored navedenog, notirano je da je Specijalno državno tužilaštvo oformilo specijalni istražni tim i zatražilo međunarodna pravnu pomoć od tužilaštva u Bosni i Hercegovini, te da Crna Gora obezbjeđuje dobru saradnju sa susjednim zemljama i Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za krivične sudove.

Možemo konstatovati, sa zadovoljstvom, da se generalno u izvještajima Evropske komisije međunarodna pravosudna saradnja u krivičnim stvarima ne postavlja kao problematično pitanje. Naprotiv, nakon uspostavljanja saradnje Crne Gore sa Eurojust-om, dodatno su poboljšane ocjene.

PRAVNI OKVIR U CRNOJ GORI

Pravni okvir Crne Gore u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima regulisan je na bazi ratifikovanih instrumenata međunarodnih organizacija, nacionalnog zakonodavstva i potpisanih i potvrđenih bilateralnih sporazuma između Crne Gore i drugih država. Pravni poredak Crne Gore utvrđen je u članu 9 Ustava, kojim je propisano da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava, sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se

¹ Nezvanični Radni dokument Evropske komisije iz maja 2022. godine, https://www.eu.me/wpfd_file/rule-of-law-non-paper-regarding-chapters-23-and-24-for-montenegro-may-2022/

primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Na operativnom nivou, procedura djelovanja definisane su i nizom potpisanih memoranduma o saradnji između institucija na nacionalnom nivou i nadležnih organa Crne Gore i drugih država. Posmatrano s aspekta usklađenosti pravnih propisa Crne Gore s međunarodnim instrumentima i zahtjevima iz pregovaračkog procesa s EU, može se konstatovati da Crna Gora ima sve neophodne pravne pretpostavke za efikasan razvoj i ostvarivanje međunarodne pravne pomoći i pravosudne saradnje u krivičnim stvarima.

Kada je riječ o međunarodnim instrumentima, Crna Gora je potpisala i ratifikovala ključne konvencije, prateće protokole i druge pravne instrumente koji omogućavaju kvalitetnu saradnju u krivičnim stvarima sa državama članicama Savjeta Evrope, kao i nadležnim agencijama i tijelima Evropske unije (više u okviru prethodnog poglavlja: Usaglašenost crne gore s međunarodnim standardima).

Ukoliko određena pitanja od važnosti za saradnju nijesu definisana potvrđenim međunarodnim dokumentima ili bilateralnim sporazumima, nadležni organi Crne Gore dužni su primjenjivati nacionalno zakonodavstvo. Sistemski zakon u ovoj oblasti u Crnoj Gori je Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima. Ovim zakonom je propisano da se međunarodna pravna pomoć se može pružiti ako je djelo zbog koga se traži pružanje pravne pomoći krivično djelo i po domaćem zakonu i po zakonu strane države čiji je pravosudni organ podnio zamolnicu za međunarodnu pravnu pomoć (član 5). Osim propisanih opštih odredbi (čl. 1-9), ovim zakonom su propisane odredbe i za: izručenje okrivljenih ili osuđenih lica (čl. 10-33), zatim ustupanje ili preuzimanje krivičnog gonjenja (čl. 34-37), izvršenje strane sudske odluke u krivičnim stvarima (čl. 38-41), obrazovanje zajedničkih istražnih timova (čl. 41a-41d), kao i ostali oblici međunarodne pravne pomoći (čl. 42-52).

Osim navedenog zakona, za oblast međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima primjenjuju se i određene odredbe sljedećih zakona:

- Zakonik o krivičnom postupku,
- Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma,
- Zakon o zaštiti svjedoka,
- Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela,
- Zakon o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću,
- Zakon o unutrašnjim poslovima,
- Zakon o sudovima,
- Zakon o državnom tužilaštvu i
- Zakon o specijalnom državnom tužilaštvu.

Svi navedeni zakoni sadrže odredbe o mogućnostima nadležnih organa Crne Gore da neposredne ili preko drugog nadležnog organa koriste mehanizme međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima prilikom sprovođenja aktivnosti na otkrivanju ili procesuiranju lica za koja se sumnja da su počinioci krivičnih djela.

Tako je, na primjer, Zakonikom o krivičnom postupku propisan niz procesnih odredbi u djelovanju po zamolnicama za međunarodnu pravnu pomoć drugih država, ali i Crne Gore prema drugim državama. Članom 199, tačka 4, propisano da državljanima Crne Gore u drugoj državi, ako se ne radi o zamolnicama domaćih sudova za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim predmetima, pismena se dostavljaju posredstvom diplomatskog ili konzularnog predstavništva Crne Gore, pod uslovom da se druga država ne protivi takvom načinu

dostavljanja i da lice kome se dostavlja dobrovoljno pristane da primi pismeno. Ovlašćeni radnik diplomatskog ili konzularnog predstavništva potpisuje dostavnicu kao dostavljač ako je pismeno uručeno u samom predstavništvu, a ako je pismeno dostavljeno poštom, potvrđuje to na dostavnici. Članom 256a, tačka 2, propisano je da se u predmetima u kojima su pribavljani dokazi po zamolnicama za međunarodnu pravnu pomoć, odluka mora donijeti u roku od mjesec dana od dana pribavljanja dokaza po zamolnicama. Po pitanju raspisivanja potjernice i objave, članom 511, tačka 3, propisano je da ako je vjerovatno da se lice za kojim je izdata potjernica nalazi u drugoj državi, uz saglasnost ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, može se raspisati i međunarodna potjernica. Nadalje, u okviru tačke 4, propisano je da se na molbu organa druge države može raspisati potjernica i za licem za koje se sumnja da se nalazi u Crnoj Gori, ako je u molbi data izjava da će se u slučaju pronalaženja tog lica zatražiti njegovo izdavanje.

Crna Gora je usvojila i Zakon o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima sa državama članicama Evropske unije, s ciljem propisivanja odredbi o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima između nadležnih pravosudnih organa Crne Gore i pravosudnih organa drugih država članica Evropske unije. U skladu sa Članom 214, propisano da ovaj zakon stupa na snagu danom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Zakonom se propisuju ključni mehanizmi EU u pravosudnoj saradnji u ovoj oblasti i detaljnije definišu procedure primjene, posebno u odnosu na: Evropski nalog za hapšenje i postupak predaje, Naredbu za oduzimanje imovine ili dokaza, Evropski nalog za dobijanje dokaza, Priznanje i izvršenje odluka o oduzimanju imovine ili objekata, Priznanje i izvršenje odluka o kaznama, Priznanje i izvršenje presuda o kaznama zatvora ili mjera koje podrazumijevaju lišenje slobode i Priznanje i izvršenje odluka o mjerama obezbjeđenja.

Članom 78 Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću propisan je osnov za međunarodnu saradnju, tako da se međunarodna saradnja u cilju oduzimanja i upravljanja oduzetom imovinskom koristi ostvaruje se u skladu sa međunarodnim ugovorom. Ako međunarodni ugovor ne postoji ili određena pitanja nijesu regulisana međunarodnim ugovorom, međunarodna saradnja ostvaruje se u skladu sa ovim zakonom, pod uslovom da postoji uzajamnost ili se može očekivati da bi strana država izvršila zamolnicu za međunarodnu pravnu pomoć domaćeg pravosudnog organa. Na pitanja međunarodne saradnje koja nijesu uređena ovim zakonom shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje međunarodna pravna pomoć u krivičnim stvarima. Dioba trajno oduzete imovinske koristi sa drugim državama može se urediti međunarodnim ugovorom.

INSTITUCIONALNI OKVIR

U Crnoj Gori više institucija u okviru svoje nadležnosti ima poslove međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, koje obavljaju po principu uzajamne saradnje i koordinacije.

U skladu sa nacionalnim pravnim okvirom centralni organ za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima je Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava. Članom 3 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Službeni list CG", br. 118/2020, 121/2020, 1/2021 i 2/2021), propisano je da Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, između ostalog, vrši poslove uprave koji se odnose i na: međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim i građanskim stvarima, ekstradiciju, saradnju u oblasti međunarodnog krivičnog pravosuđa i međunarodnim organizacijama u oblasti pravosuđa, pripremu, izradu i izvršenje međunarodnih ugovora u oblasti međunarodne pravne pomoći.

U skladu sa članom 4 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima ("Službeni list CG", br. 4/2008, 36/2013 i 67/2019), domaći pravosudni organ prosljeđuje zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć stranim pravosudnim organima i prima zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć stranih pravosudnih organa preko ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa – Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava. U slučaju kad međunarodni ugovor, odnosno uzajamnost ne postoji, Ministarstvo zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć dostavlja i prima diplomatskim putem. Izuzetno, kad je to predviđeno međunarodnim ugovorom, ili kad postoji uzajamnost, domaći pravosudni organ može neposredno dostaviti nadležnom stranom pravosudnom organu i primiti od stranog pravosudnog organa zamolnicu za međunarodnu pravnu pomoć, uz obavezu da kopiju zamolnice dostavi Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava. U hitnim slučajevima, ako postoji uzajamnost, zamolnica za međunarodnu pravnu pomoć može se dostavljati i primati posredstvom Nacionalnog centralnog biroa INTERPOL-a. Za pružanje međunarodne pravne pomoći nadležni su sudovi i državno tužilaštvo, u skladu sa zakonom.

Dakle, uz nadležno ministarstvo, ostale institucije koje direktno učestvuju u međunarodnoj pravnoj pomoći su Državno tužilaštvo i sudovi, dok u određenoj mjeri nadležnost imaju i Ministarstvo vanjskih poslova, putem diplomatsko-konzularnih predstavništava, i Ministarstvo unutrašnjih poslova, odnosno Uprava policije, putem NCB Interpol.

U skladu sa Zakonom o sudovima ("Službeni list CG", br. 11/2015 i 76/2020), propisana je nadležnost Osnovnog i Višeg suda u međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima. Tako je članom 14, tačka 6, propisano da Osnovni sud je nadležan da vrši poslove međunarodne krivično-pravne pomoći u krivičnim stvarima po zamolnicama za uručenje pismena. Članom 16, tačka 7 istog zakona propisano je i da Viši sud vrši poslove međunarodne krivično-pravne pomoći u krivičnim stvarima po zamolnicama za saslušanje lica, sprovođenje posebnih dokaznih radnji, kao i drugim oblicima međunarodne krivično-pravne pomoći.

Zakonom o Državnom tužilaštvu ("Službeni list CG", br. 11/2015, 42/2015, 80/2017, 10/2018, 76/2020 i 59/2021), u članu 16a, propisano je da je Državno tužilaštvo nadležno za podnošenje zahtjeva za izdavanje evropskog naloga za hapšenje i zahtjeva za izdavanje evropskog istražnog naloga, u skladu sa zakonom kojim se uređuje pravosudna saradnja u krivičnim stvarima između Crne Gore i država članica Evropske unije, uz napomenu da će se ovaj član primjenjivati od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

PODACI U INFORMACIONIM SISTEMIMA I (NE)DOSTUPNA ANALITIKA

Uz ostale ključne poslove iz oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, Ministarstvo pravde je odgovorno i za prikupljanje informacija u ovoj oblasti i pravilnom vođenju statistike, u skladu s obavezama iz pregovaračkog procesa s EU, potrebama redovnog izvještavanja nadležnih međunarodnih organizacija, ali i potrebe koordiniranog pristupa ovim aktivnostima na nacionalnom nivou. S tim u vezi, od 2014. godine, Ministarstvo pravde razvija projekat elektronske evidencije predmeta međunarodne pravne pomoći – LURIS. Zahvaljujući ovom sistemu, Ministarstvo je u mogućnosti da precizno prati broj primljenih i poslanih zamolnica, od 2015. godine, te da kvalitetnije analizira stanje u ovoj oblasti i blagovremeno preduzima neophodne aktivnosti. Tokom 2022. godine, u elektronskom sistemu evidencije predmeta međunarodne pravne pomoći, formirano je ukupno 988 krivičnih predmeta, 594 građanska predmeta, i 179 predmeta po zahtjevu za davanje saglasnosti za raspisivanje međunarodne potjernice, po osnovu člana 511 Zakonika o krivičnom postupku.

Takođe, i na nivou Državnog tužilaštva sistem LURIS postao je operativan od 2016. godine, čime su podaci oba organa iz oblasti međunarodne pravne pomoći spojena u jednu bazu. Istim sistem trenutno je implementiran i na nivou nadležnih organa Republike Srbije i Makedonije, što daje dodatnu mogućnost jačanju regionalne saradnje u ovoj oblasti, ukoliko bi se u perspektivi izvršilo umrežavanje sistema na nivou svih država u kojima sistem bude u potpunosti funkcionalan.

U prethodnih 8 godina, informacioni sistem nije pretrpio značajnije tehničke promjene, koje bi rezultirale boljim upravljanjem predmetima međunarodne pravne pomoći i analitikom postupanja Ministarstva pravde i nadležnih pravosudnih organa.

Takođe, na nacionalnom planu u kojem svakodnevno sudjeluju praktičari, primijećeno je da postoji potreba za značajnim unapređenjem informacionog sistema LURIS, kako u pogledu njegovog povezivanja sa pravosudnim informacionim sistemom (PRIS), tako u pogledu korišćenja detaljnih podataka od strane Ministarstva pravde, kao centralnog organa za pravosudnu saradnju. Naime, nije zabilježeno u praksi da je Ministarstvo pravde izradilo analizu svog postupanja u predmetima međunarodne pravne pomoći, o oblicima međunarodne pravne pomoći koje Crna Gora najčešće pruža/trazi, o klasifikaciji krivičnih djela, državljanstvu lica, niti sopstvenih kapaciteta u postupku međunarodne pravne pomoći, jednako u krivičnim i građanskim stvarima.

Na strateškom polju nije poznat vremenski okvir u pogledu budućeg povezivanja LURIS-a i novog informacionog sistema pravosuđa (ISP), kada se on jednoga dana uspostavi. Činjenica da radna grupa za izradu novog informacionog sistema pravosuđa nije uspjela u dugogodišnjem periodu da kreira novi sistem, uz podršku međunarodnih partnera, reflektuje se i na rješavanje ovog pitanja. Dakle, uzimajući sve u obzir, može se zaključiti da postoje ograničeni kapaciteti Ministarstva pravde u pogledu upravljanja predmetima, dostupnih informacija sa integritetom i analize predmeta međunarodne pravne pomoći, a sa tim u vezi i podržavajućeg informacionog sistema. Sveukupno posmatrano, uspostavljanje informacionog sistema u pravosuđu, uključujući Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa, doprinijeće transparentnosti, odgovornosti i efikasnosti pravosudnog sistema.

Odgovarajući na pitanja iz Upitnika, Ministarstvo pravde je navelo da je započelo razgovore o unaprjeđenju LURIS-a u smislu uvećanja i poboljšanja njegovih mogućnosti i izrazilo očekivanje da će "ubrzo početi radovi na LURIS-u".

Na drugoj strani, uočeno je da viši sudovi, osim podataka o broju predmeta koji su formirani po zamolnicama za međunarodnu pravnu pomoć (izvod iz PRIS-a i knjiga-upisnika), nemaju detaljne podatke o obliku tražene međunarodne pravne pomoći, svojstvu lica u ekstradicionom postupku, državi molilji/zamoljenoj državi, niti vrsti krivičnih djela zbog kojih se moli ekstradicija lica, kao najčešći oblik međunarodne pravne pomoći ili drugi oblik međunarodne pravne pomoći. Saglasno tome, ni izvještaji o radu Sudskog savjeta (osim podataka o neposrednim zamolnicama) ne sadrže ovakve podatke, jer PRIS ne podržava njihov unos. Izostanak ovih podataka utiče na nedovoljnu analitiku podataka, nemogućnost realnog sagledavanja kapaciteta suda i strateško planiranje sudskih aktivnosti. Već nametnuta potreba za čestom međunarodnom pravosudnom saradnjom nalaže prioritarno napuštanje koncepta tradicionalnog prikupljanja (osnovnih) podataka i usmjeravanje na pouzdani elektronski sistem koji će skladištiti podatke u kvalitativnom i kvantitativnom smislu.

OBUKE

U okviru projekta Eurol 2, u kojem su učestvovali Ministarstvo pravde i pravosudne institucije, sprovedeno je više aktivnosti u cilju unaprjeđenja kapaciteta crnogorskog pravosuđa u primjeni nove pravne tekovine u oblasti međunarodne pravosudne saradnje u građanskim i krivičnim stvarima, sa bliskim osvrtom na instrumente EU. Projekat je razvio program obuke koji je uključivao module o međunarodnoj pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima i u građanskim stvarima i sprovodio se u periodu od 2018. godine do aprila 2020. godine, uz učešće sudija i državnih tužilaca.

Potrebno je nastaviti sa sprovođenjem programa u oblasti pravosudne saradnje, za koje se očekuje da unaprijede znanje, efektivnu primjenu međunarodnih instrumenata i vještine sudija i državnih tužilaca pri sprovođenju svih oblika pružanja uzajamne pravne pomoći, a naročito u predmetima po zamolnicama za izručenje. Takođe, programi treba da uključuju standarde iz prakse Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na tumačenje i primjenu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i relevantne odluke Komiteta protiv torture Ujedinjenih nacija u odnosu na poštovanje Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka. Jasno je da cilj tako koncipirane obuke podrazumijeva unaprjeđenje postojećih kapaciteta i pouzdanosti u saradnji sa državama članicama Evropske unije, kao i pripremu crnogorskih pravosudnih organa za pružanje pravne pomoći u ovoj oblasti kada postane punopravna članica Evropske unije.

Nakon podrške za uspostavljanje koncepta obuke, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu je nastavio sa sprovođenjem obuke. S tim u vezi, ukazujemo da je potrebno nastaviti sa sprovođenjem obuke i insistirati na praktičnom radu, koji uključuje izradu zamolnica za pružanje međunarodne pravne pomoći, te prepoznavanje kako neformalne, tako i formalne komunikacije. U 2023. godini, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu je Programom za kontinuiranu obuku predvidio dvodnevni seminar o sudskoj i policijskoj saradnji u krivičnim stvarima u Evropskoj uniji, jednodnevni seminar na temu "Saradnja i pružanje međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima", kao i jednodnevni seminar na temu "Pravno nevaljani dokazi (sa posebnim osvrtom na i anom aplikacije – nacionalna praksa i standardi međunarodnog prava), koji će se održati u septembru.²

² Program za kontinuiranu obuku za 2023. godinu. Izvor: <http://cosdt.me/programi-centra/>

PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Osnovna funkcija Evropskog suda za ljudska prava jeste da odlučuje o predstavkama pojedinaca ili država u kojima se navodi da je došlo do povrede građanskih i političkih prava zagarantovanih Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Sud od 1998. godine zasjeda kao stalni sud, kojem je moguće direktno obraćanje od strane fizičkih lica. Teritorijalne ingerencije suda podrazumijevaju 800 miliona Evropljana iz 47 država članica Savjeta Evrope, koje su ratifikovale Evropsku konvenciju o ljudskim pravima. U svom funkcionisanju, dugom skoro pet decenija, Evropski sud za ljudska prava donio je više od 10.000 presuda, koje su obavezujući za države na koje se odnose, a koje imaju i neposredan uticaj na unaprjeđenje pravnog okvira i pravni ambijent svake države članice.

Bilježi se značajna sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na pitanja primjene konvencija od značaja za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima. To se posebno odnosi na sljedeće oblasti od značaja za primjenu evropskih konvencija:

- Izručenje;
- Uzajamna pomoć u krivičnim stvarima,
- Transfer osuđenih lica,
- Priznavanje međunarodnih krivičnih presuda,
- Ustupanje gonjenja u krivičnim stvarima.

Za potrebe dokumenta, u nastavku je predstavljen po jedan primjer sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava u tri slučaja koja su relevantna za primjenu ključnih konvencija od značaja za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima ³.

Rezime sudske prakse relevantne za primjenu Konvencije o ekstradiciji (CETS 024) i njenih pratećih protokola (CETS 086, 098, 209 i 212)

PODACI O SLUČAJU	REZIME
<p>Jabari v. Turska</p> <p>Br.: 40035/98</p> <p>Datum presude: 11.07.2000.</p> <p>Članovi: Y: 3, 13</p> <p>Ključne riječi: - azil - protjerivanje - zlostavljanje</p>	<p><i>Okolnosti:</i> Protjerivanje iz Turske u Iran osobe kojoj je UNHCR dodijelio status izbjeglice. Zahtjev za azil odbijen jer ga podnositeljica nije podnijela u roku od 5 dana od dolaska u Tursku.</p> <p><i>Relevantna pritužba:</i> U Iranu bi podnositeljica zahtjeva bila krivično gonjena i osuđena na oblik nečovječne kazne propisane iranskim zakonom za preljubu (kamenovanje do smrti, bičevanje).</p> <p><i>Zaključci suda:</i> Uslijed činjenice da podnositeljica zahtjeva nije ispunila zahtjev za petodnevnu registraciju prema Uredbi o azilu iz 1994. uskraćeno joj je bilo kakvo ispitivanje činjenične osnove njenih strahova da će biti izručena u Iran. Automatska i mehanička primjena tako kratkog roka za podnošenje zahtjeva za azil se mora smatrati u suprotnosti sa zaštitom temeljne vrijednosti utvrđene u Članu 3. Konvencije. [st. 40]</p>

³ Case Law by the European Court of Human Rights of Relevance for the Application of the European Conventions on International Co-Operation in Criminal Matters, PC-OC(2011)21REV13, EUROPEAN COMMITTEE ON CRIME PROBLEMS (CDPC), Strasbourg, 24 January 2020

Rezime sudske prakse relevantne za primjenu Konvencije o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima (CETS 030) i njenih pratećih protokola (CETS 099 i 182)

PODACI O SLUČAJU	REZIME
<p>F. C. B. v. Italija</p> <p>Br.: 12151/86</p> <p>Datum presude: 28.08.1991.</p> <p>Članovi: Y: 6§1, 6§3(c)</p> <p>Ključne riječi: – fer suđenje – u odsustvu – uzajamna pomoć</p>	<p><i>Okolnosti:</i> Italijanski državljanin osuđen u Italiji u odsustvu dok je bio u pritvoru u Nizozemskoj.</p> <p><i>Relevantna pritužba:</i> Podnosilac zahtjeva nije znao kada mu je pred Žalbenim sudom u Milanu zakazano suđenje, jer je bio u samici u pritvoru u Nizozemskoj.</p> <p><i>Zaključci suda:</i> Sud u Milanu saznao je iz istovjetnih izvora (g. F. C. odvjetnik B. i dva suoptuženika) da je podnosilac zahtjeva očito bio u pritvoru u Nizozemskoj. Sud nije odgodio suđenje, niti je dodatno istražio je li podnosilac zahtjeva doista odlučio da ne prisustvuje suđenju u Milanu; Sud je samo naveo da nije dobio dokaz da to lice nije u mogućnosti prisustvovati.</p> <p>Takođe, treba imati na umu da su nizozemske vlasti zatražile saradnju od italijanskih vlasti, obavještavajući ih da je podnosilac zahtjeva u zatvoru u Nizozemskoj, ali italijanske vlasti nijesu izvukle potrebne zaključke u vezi s postupkom koji je u toku protiv g. F. C. B. u Milanu. Takvo ponašanje teško je bilo spojivo s marljivošću koju države ugovornice moraju imati i ostvariti kako bi se osiguralo uživanje prava na učinkovit način, zajamčenih članom 6. Konvencije. [st. 33]</p>

Rezime sudske prakse relevantne za primjenu Konvencije o transferu osuđenih lica (CETS 112) i njenih dodatnih protokola (CETS 167 i 222)

PODACI O SLUČAJU	REZIME
<p>Droz i Janousek v. Francuska i Španija</p> <p>Br.: 12747/87</p> <p>Datum presude: 26.06.1992.</p> <p>Članovi: N: 5§1, 6</p> <p>Ključne riječi: - fer suđenje - transfer osuđenih lica</p>	<p><i>Okolnosti:</i> Služi zatvorsku kaznu izrečenu u Andori, Francuskoj ili Španiji.</p> <p><i>Relevantna pritužba:</i> Podnosioci zahtjeva tvrdili su da je njihov pritvor bio u suprotnosti s francuskim javnim poretom (ordre public), čiji je dio Konvencija; francuski sudovi nijesu sproveli nikakvu reviziju presuda suda u Andori čiji sastav i postupak nijesu bili u skladu sa zahtjevima člana 6. Konvencije.</p> <p><i>Zaključak suda:</i> Budući da Konvencija ne zahtijeva od ugovornih stranaka da nameću njene standarde trećim državama ili teritorijima, Francuska nije bila obavezna provjeriti jesu li postupci koji su rezultirali osudom bili u skladu sa svim zahtjevima člana 6. Konvencije. Zahtijevati takvo preispitivanje načina na koji je sud koji nije vezan Konvencijom primijenio načela sadržana u članu 6. Konvencije takođe bi spriječilo trenutni trend jačanja međunarodne suradnje u sprovođenju pravde, trend koji je u načelu u interesu dotičnih osoba. Države ugovornice su, međutim, obavezne odbiti svoju saradnju ako se pokaže da je osuda rezultat flagrantnog uskraćivanja pravde. [st. 110]</p>

PREGLED SISTEMA MEĐUNARODNE PRAVNE POMOĆI DRUGIH DRŽAVA - PRIMJERI U REGIONU I EU

Za potrebe ovog dokumenta, u nastavku su predstavljeni osnovni elementi sistema međunarodne pravne pomoći pojedinih država regiona i članica Evropske unije. Osnovna svrha je omogućiti pregled sistema u navedenoj oblasti i tako obezbijediti korisnicima dokumenta da kroz uporedni osvrt dobiju uvid o stepenu usklađenosti crnogorskog pravnog sistema sa sistemima međunarodne pravne pomoći u regionu, ali i Evropskoj uniji kao ključnom vanjsko-političkom prioritetu države. Države za koje je u nastavku predstavljen pregled sistema međunarodne pravne pomoći podijeljene su u dvije grupe:

Bosna i Hercegovina i Republika Srbija, uzimajući u obzir pravno-istorijsko nasljeđe, regionalni položaj i nivo napretka u pregovorima o članstvu Evropskoj uniji

Republika Hrvatska i Republika Slovenija, iz prethodno navedenih razloga, ali i kao bliske države Crnoj Gori koje su članice Evropske unije..

BOSNA I HERCEGOVINA

OPŠTI OSVRT

Bosnu i Hercegovinu karakteriše kompleksan pravosudni sistem, što je i slučaj sa međunarodnom pravnom pomoći u krivičnim stvarima. Međutim, to nije onemogućilo da se na nivo države na institucionalnom i pravnom nivou organizuje adekvatan sistem, koji omogućuje kontinuirano unaprjeđenje i u funkcionalnom kontekstu.

Analiza međunarodnih instrumenata i bilateralne saradnje pokazuje da je Bosna i Hercegovina prihvatila ključne međunarodne instrumente za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima, kao i da je kroz potpisivanje i ratifikaciju bilateralnih sporazuma stvorila adekvatan pravni okvir za neposrednu saradnju sa državama regiona, članicama EU i Savjeta Evrope za ostvarivanje pravne pomoći u krivičnim stvarima. Nacionalni pravni okvir je uređen sistemskim Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, kao i nizom materijalnih zakona, kako na nivou države, tako i svakog entiteta i Distrikta pojedinačno. Institucionalni okvir, iako obimno strukturiran, pokazuje da je uspostavljena organizaciona struktura za internu koordinaciju aktivnosti i komunikacije u ovoj oblasti, pri čemu centralnu nadležnost i ulogu ima Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine.

MEĐUNARODNI STANDARDI

Kao i Crna Gora, Bosna i Hercegovina je potpisnica više multilateralnih i bilateralnih ugovora u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima. Kao i u crnogorskom pravnom sistemu, potvrđeni međunarodni ugovori u BiH imaju primat nad nacionalnim pravom, što omogućuje direktnu primjenu odredbi ratifikovanih dokumenata.

Bosna i Hercegovina je potvrdila sve glavne međunarodne instrumente u ovoj oblasti: Evropsku konvenciju o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima, Evropsku konvenciju o transferu postupka u krivičnim stvarima, Evropsku konvenciju o ekstradiciji s njena tri dodatna protokola, te Evropsku konvenciju o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima i Drugi

dodatni protokol. BiH je potpisala i više bilateralnih sporazuma, a u procesu sukcesije od SFRJ preuzela i 18 bilateralnih sporazuma u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima. Sa zemljama sa kojima ne postoji bilateralni sporazum ili se ne primjenjuje potvrđeni međunarodni ugovor, Bosna i Hercegovina primjenjuje načelo reciprociteta.

Iz našeg okruženja, Bosna i Hercegovina ima potpisane bilateralne sporazume sa svim državama regiona: Crnom Gorom, Republikom Hrvatskom, Republikom Srbijom. Po pitanju saradnje sa EURJUST-om, BiH još nema potpisan Sporazum o saradnji, ali ima određeni nivo uspostavljene saradnje kroz delegiranje kontakt tačke za komunikaciju.

PRAVNI OKVIR

Na nivou Bosne i Hercegovine na snazi jedan, sistemski Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, koji se primjenjuje na nivou cijele BiH, uključujući oba entiteta i distrikt.

Zakonom su propisani način i postupak za vođenje postupaka međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, osim u slučajevima kada su ova pitanja regulisana potvrđenim multilateralnim ili bilateralnim međunarodnim ugovorima, kada je nacionalni pravni okvir supsidijaran.

Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima propisane su materijalne, procesne i institucionalne odredbe koje regulišu opšte odredbe (zamolnica, komunikacioni kanali, hitnost postupaka, prihvatljivost i tok postupka, odbijanje zahtjeva, reciprocitet) i opšte aspekte uzajamne pravne pomoći. Takođe, zakonom su propisane odredbe kojim su regulisane i oblasti: ekstradicija osumnjičenih, optuženih i osuđenih stranaca iz BiH, postupak po zahtjevu za ekstradiciju upućenom iz BiH stranoj zemlji, tranzit stranaca preko teritorije BiH, transfer osuđenih lica iz neke strane zemlje u BiH, transfer osuđenih lica iz BiH u neku stranu zemlju i transfer i preuzimanje krivičnog gonjenja.

Osim sistemskim zakonom, svi zakonici o krivičnom postupku, na nivou BiH, entiteta i distrikta propisuju odredbe od značaja za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima. Ovi zakonici posebno sadrže procesne odredbe od značaja za način vođenja komunikacije po osnovu zahtjeva za pravnu pomoć te procesne radnje nakon prihvatanja zahtjeva. Dodatno, i pojedinim materijalnim zakonima propisane su odredbe u oblasti međunarodne pravne pomoći, posebno u oblasti oduzimanja imovine stečene kriminalnom djelatnošću.

INSTITUCIONALNI OKVIR

Centralni organ za koordinaciju i komunikaciju aktivnosti iz oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima je Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. Članom 4 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima propisano je da se zamolnice stranih pravosudnih organa za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima prenose preko Ministarstva pravde BiH, ukoliko neki međunarodni ugovor ne predviđa drugačije. Unutar Ministarstva, Sektor za međunarodnu i među-entitetsku pravnu pomoć i saradnju odgovorno je za pitanja uzajamne pravne pomoći u krivičnim stvarima. Dodatno, navedena nadležnost Ministarstva pravde propisana je i Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave BiH (S.L. BiH, 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09).

U skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima, na nivou Bosne i Hercegovine omogućena je neposredna komunikacija nadležnih organa Bosne i Hercegovine i druge države. Ukoliko

neposredna komunikacija nije predviđena međunarodnim ugovorima, primjenjuje se načelo reciprociteta. Takođe, u pojedinim slučajevima moguće je ostvarivanje neposredne komunikacije diplomatskim kanalima, pri čemu se zatim zamolnica na nacionalnom nivou dalje distribuira preko Ministarstva unutrašnjih poslova Bosne i Hercegovine. Ipak, ukoliko nije riječ o neposrednoj komunikaciji nadležnih organa, zamolnica se dostavlja preko Ministarstva pravde BiH.

Dalja distribucija zamolnice i informacija dostavlja se Sudu Bosne i Hercegovine ili nadležnim ministarstvima pravde u entitetima Republika Srpska ili Federaciji BiH ili Pravosudnoj komisiji Brčko distrikta BiH. Ukoliko je zahtjev za međunarodnu pravnu pomoć pod jurisdikcijom ministarstava pravde entiteta, to ministarstvo, po prijemu, vrši dalju distribuciju nadležnom sudu. Ukoliko nadležni sud ocijeni da dokumentacija nije potpuna, taj sud može ostvariti direktnu komunikaciju sa državom moliljom neposredno preko Ministarstva pravde BiH, pri čemu će zahtjev i dostavljena dokumentacija biti vraćene, ukoliko država molilja ne obezbijedi tražene informacije u roku od tri mjeseca. S druge strane, ukoliko sud kojem je dostavljena dokumentacija utvrdi da nije nadležan za dostavljeni predmet, taj sud ima obavezu da predmet uputi stvarno i mjesno nadležnom sudu, o čemu je dužno informisati Ministarstvo pravde BiH.

Ministarstvo pravde BiH, kao centralno koordinaciono tijelo, zaduženo je i za vršenje nadzora nad sprovođenjem međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, na način da evidentira i prosljeđuje predmetne i neophodne informacije i prati njihovu realizaciju. Za potrebe efikasnije implementacije, Ministarstvo pravde BiH trenutno koristi DMS – Sistem za elektronsko upravljanje dokumentima.

REPUBLIKA SRBIJA

OPŠTI OSVRT

Kao što je slučaj i sa sistemom Bosne i Hercegovine, sistem Republike Srbije u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima vrlo je slično uspostavljen kao i u Crnoj Gori. To je, prije svega, uslovljeno zajedničkom pravnom tradicijom i institucionalnim nasljeđem iz doba SFRJ, ali i težnjom svake države pojedinačno za članstvom u Evropsku uniju. Određeni impuls visokom nivou komplementarnosti sistema daje i sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava, koja podstiče unaprjeđenje pravnih sistema država i njihovo međusobno usaglašavanje kao članica Savjeta Evrope.

Institucionalno posmatrano, centralno tijelo za koordinaciju aktivnosti u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima je Ministarstvo pravde, dok svoju ulogu imaju sudovi i tužilaštvo. Pravni okvir je adekvatno uspostavljen, prevashodno determinisan potvrđenim međunarodnim multilateralnim i bilateralnim ugovorima, sistemskim Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima i nizom materijalnih zakona.

MEĐUNARODNI STANDARDI

Republika Srbija ratifikovala je ključne međunarodne ugovore u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, kao što su:

- Konvencija UN protiv nedozvoljene trgovine narkoticima i psihotropnim supstancama;
- Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala;
- Evropska konvencija o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima;

- Evropska konvencija o prenosu postupaka u krivičnim stvarima;
- Evropska konvencija o izručenju i njena tri dodatna protokola;
- Evropska konvencija o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima i Drugi dodatni protokol.

Kao i Crna Gora i Bosna i Hercegovina, Republika Srbija je sukcesijom preuzela 18 bilateralnih ugovora u ovoj oblasti od SFRJ.

Po pitanju bilateralne saradnje sa državama regiona, Republika Srbija ima potpisane ugovore u oblasti međunarodne pravne pomoći sa: Crnom Gorom, Republikom Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom, te više drugih država. Takođe, bilježi se i veliki broj potpisanih memoranduma sa zemljama regiona kojima se detaljnije definišu procedure saradnje. Dodatno, i sudovi Republike Srbije imaju razvijenu neposrednu saradnju sa sudovima skoro svih država regiona: Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Crne Gore i Slovenije. Republika Srbija ima otvoreno pitanje saradnje s Kosovom, imajući u vidu ukupan politički kontekst i odnose ove dvije države. Saradnja sa Kosovom ipak postoji u određenoj mjeri, kako kroz neposredan kontakt, tako kroz angažman međunarodnih snaga koje su prisutne na Kosovu.

Po pitanju saradnje sa nadležnim agencijama Evropske unije, Srbija je potpisala i potvrdila Sporazum o saradnji s EUROJUST, a saradnju u ovoj oblasti ostvaruje i kroz komunikaciju sa EUROPOL-om.

PRAVNI OKVIR

Kao što je slučaj i sa Crnom Gorom i Bosnom i Hercegovinom, i u Republici Srbiji je oblast međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima definisana jednim, sistemskim Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima. Ipak, istovjetno drugim sistemima, primat nad nacionalnim zakonodavstvom imaju potvrđeni međunarodni multilateralni i bilateralni ugovori.

Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima propisane su procesne i materijalne odredbe koje uređuju konkretna pitanja, kao što su: zamolnica, komunikacijski kanali, hitnost postupka, prihvatljivost i tok postupka, odbijanje zahtjeva, reciprocitet, jezik i troškove postupka. Zakonom su propisane i odredbe od značaja za način postupanja dostupnim informacijama, a institucionalni segment Zakona definiše: opšte aspekte pružanja uzajamne pravne pomoći, izručenje osumnjičenih, optuženih i osuđenih stranaca iz Srbije, a postupak nakon zahtjeva o izručenju koji Srbija može uputiti stranoj zemlji,

tranzit stranaca preko teritorije Srbije, transfer osuđenih lica iz neke strane zemlje u Srbiju, transfer osuđenih lica iz Srbije u neku stranu zemlju, transfer i preuzimanje krivičnog gonjenja.

Osim sistemskim zakonom, pitanja od značaja za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima propisana su na nivou razrade procesnih i srodnih pitanja i nizom drugih zakona. Tako su Zakonikom o krivičnom postupku propisane odredbe vezane za komunikaciju zahtjeva pravnu pomoć, postupke nakon zahtjeva stranih organa, izvršenje presude donijete od strane stranog suda, centralizaciju podataka, ustupanje krivičnog gonjenja stranoj državi i preuzimanje krivičnog gonjenja od strane neke strane države. Takođe, određeni broj materijalnih zakona propisuje odredbe od značaja za međunarodnu pravnu pomoć, pri čemu se posebno ističe Zakon o oduzimanju imovine stečene krivičnim djelom, kojim je detaljnije uređen postupak zaplijene i trajnog oduzimanja, propisujući nadležne institucije, format zahtjeva za saradnju, kriterijume za odluku, te izvršenje odluka za zapljenu i trajno oduzimanje.

INSTITUCIONALNI OKVIR

Centralno tijelo Republike Srbije za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima je Ministarstvo pravde. Članom 9 Zakona o ministarstvima propisano je da Ministarstvo pravde ima nadležnost u oblasti uzajamne pravosudne pomoći i izručenja. Članom 4 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima dodatno je propisano i da nadležnost za sprovođenje uzajamne pomoći, osim Ministarstva pravde, imaju i nacionalni sudovi i kancelarije javnih tužilaca predviđenih zakonom.

Takođe, u određenim postupcima svoju ulogu mogu imati i Ministarstvo vanjskih poslova, putem diplomatsko-konzularnih predstavništava, kao i Ministarstvo unutrašnjih poslova. Shodno zakonu, sve zamolnice nadležnim državnim organima Republike Srbije dostavljaju se preko Ministarstva pravde, osim ukoliko nije drugačije propisano potvrđenim međunarodnim ugovorom.

Kao i u Crnoj Gori, uz pomoć Kraljevine Holandije, u Ministarstvu pravde Republike Srbije u funkciji je sistem za registraciju predmeta međunarodne pravne pomoći - LURIS.

REPUBLIKA HRVATSKA

PRAVNI OKVIR

Oblast pravosudne saradnje u krivičnim stvarima između Republike Hrvatske i država članica Evropske unije uređena je nacionalnim zakonodavstvom, kojim se u domaći pravni poredak transponuju pravni akti Evropske unije u ovoj oblasti. Sistemski zakon Republike Hrvatske koji uređuje ovu materiju je Zakon o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima s državama članicama Evropske unije.

Ovaj Zakon uređuje oblike pravosudne saradnje propisane komunitarnim pravom, s posebnim fokusom na sljedeća pitanja:

- evropski nalog za hapšenje i postupak predaje,
- evropski istražni nalog,
- nalog za osiguranje imovine,
- priznanje i izvršenje naloga za oduzimanje imovine ili predmeta,
- priznanje i izvršenje odluka o novčanoj kazni,
- priznanje i izvršenje presuda kojima je izrečena kazna zatvora ili mjera koja uključuje lišenje slobode,
- priznanje i izvršenje presuda i odluka kojima su izrečene probacijske mjere i alternativne sankcije,
- priznanje i izvršenje odluka o mjerama opreza i
- evropski nalog za zaštitu.

Postupak usklađivanja zakonodavstva Republike Hrvatske s pravnom tekovinom Evropske unije započet je već tokom pristupnih pregovora, a nastavljen je u skladu s obavezama preuzetim sklapanjem Ugovora o pristupanju Evropskoj uniji. Iz navedenih razloga je Zakon o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima s državama članicama Evropske unije od svog donošenja do danas mijenjan više puta, prateći razvoj direktiva Evropske unije. Prije donošenja navedenog zakona, pravosudna saradnja Republike Hrvatske u krivičnim stvarima s drugim državama (pa tako i s državama članicama Evropske unije), bila je uređena Zakonom

o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.

Hrvatska je potpisnica većeg broja multilateralnih međunarodnih ugovora koji predviđaju uzajamnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima: Evropske konvencije o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima, Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije i Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala. Hrvatska je, takođe, potpisnica više bilateralnih međunarodnih ugovora o pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, pri čemu se posebno izdvajaju ugovori s našom i državama našeg regiona: Bosnom i Hercegovinom, Kosovom, Crnom Gorom, Sjevernom Makedonijom, Srbijom i Slovenijom.

U nedostatku međunarodnog ugovora, međunarodna pravna pomoć, kao na primjer u slučaju izručenja, može odobriti na temelju reciprociteta. Krivična djela koja podliježu izručenju su ona za koja je propisana kazna zatvora od najmanje jedne godine ili teža kazna.

INSTITUCIONALNI OKVIR

Centralni organ za komunikaciju i koordinaciju aktivnosti u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvari i zaprimanje i slanje zamolnica je Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske.

Svakako, pravosudni organi mogu i direktno upućivati zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć u izuzetnim slučajevima, o čemu su dužni informisati Ministarstvo pravosuđa. Dodatno, dio aktivnosti međunarodne saradnje u ovoj oblasti moguće je obavljati i putem Interpola, EU agencija kao što su Europol i Eurojust, kao i putem diplomatsko-konzularnih predstavništava.

REPUBLIKA SLOVENIJA

PRAVNI OKVIR

Pravosudna saradnja u krivičnim stvarima između Republike Slovenije i država članica Evropske unije uređena je Zakonom o saradnji u krivičnim stvarima s državama članicama Evropske unije iz 2013. godine, kojim su transponovane i u kontinuitetu se transponuju direktive EU u oblasti pravosudne saradnje u krivičnim stvarima.

Slovenija je ratifikovala Konvenciju koju je utvrdio Savjet u skladu s članom 34. Ugovora o Evropskoj uniji o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima između država članica Evropske unije iz 2000. godine i prateći Protokol iz 2001. godine, koji se direktno primjenjuju u okviru slovenačkog pravnog sistema.

S državama članicama EU, koje su implementirale gore navedenu Konvenciju EU o međunarodnoj pravnoj pomoći, sva komunikacija između nadležnih pravosudnih organa u predmetima međunarodne pravne pomoći uglavnom je direktna. Zahtjev za izvode iz sudskih spisa i dalje treba proslijediti Ministarstvu pravde, kao centralnom komunikacionom organu. Nadalje, Ministarstvo pravde i dalje pruža pomoć nadležnim organima u uspostavljanju organizacije, daje preporuke i pravna tumačenja i pruža podršku u uspostavljanju komunikacije s nadležnim organima drugih država.

Pravosudna suradnja u krivičnim stvarima s trećim državama uglavnom je uređena Zakonom o krivičnom postupku Republike Slovenije. Ostali zakoni koji se takođe primjenjuju u postupcima međunarodne pravne pomoći su: Krivični zakon, Prekršajni zakon, Zakon o

opštem upravnem postupku, Zakon o sudovima, Sudski poslovnik, Zakon o izvršavanju krivičnih sankcija i Zakon o oduzimanju imovinske koristi stečene krivičnim djelom.

INSTITUCIONALNI OKVIR

Centralni organ za komunikaciju i koordinaciju aktivnosti iz oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima je Ministarstvo pravde Republike Slovenije.

U skladu sa članom 50 Zakona o saradnji u krivičnim stvarima s državama članicama Evropske unije, osim Ministarstva pravde, nadležna tijela za komunikaciju su sudovi, državna tužilaštva ili organi uprave, sa kojima organi država članica EU imaju direktnu komunikaciju.

Nadležna tijela za međunarodnu pravnu pomoć su okružni sudovi na čijem se području akt ili mjera treba izvršiti. Ako je nadležno više sudova, mjesno je nadležan sud koji je nadležan za prvo izvršenje radnje ili mjere naznačene u zahtjevu. Ako se ne može odrediti mjesno nadležan sud, nadležan je Okružni sud u Ljubljani.

Ako se zamolnica za pravnu pomoć odnosi na prekršajni postupak, za pravnu pomoć nadležan je mjesni sud na čijem se području treba izvršiti akt ili mjera. Ako se zahtjev za pravnu pomoć odnosi na određivanje mjera ili izvršenje radnji za koje su prema pravu Republike Slovenije nadležna različita tijela, zahtjev se prosljeđuje mjesno nadležnom državnom tužilaštvu koje će odrediti mjeru ili izvršiti radnje za koje je nadležan prema pravnom okviru Republike Slovenije, te nadležnom sudu predložiti određivanje mjere ili izvršenje radnji.

Molbe domaćih sudova za pravnu pomoć u krivičnim stvarima dostavljaju se organima drugih država diplomatskim putem. Strani zahtjevi za pravnu pomoć domaćim sudovima dostavljaju se na isti način. U praksi se zahtjevi za međunarodnu pravnu pomoć uglavnom šalju preko Ministarstva pravde kao imenovanog centralnog organa za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima relevantnim multilateralnim instrumentima. Ako postoji reciprocitet ili ako je tako određeno međunarodnim ugovorom, međunarodna pravna pomoć u krivičnim stvarima može se razmjenjivati neposredno između domaćih i stranih tijela koja učestvuju u postupku. Pri tome se mogu koristiti savremena tehnička sredstva, posebno računarske mreže i uređaji za prenos slike, glasa i elektronskih impulsa.

U hitnim slučajevima i pod uslovom uzajamnosti, zamolnice za pravnu pomoć mogu se uputiti putem ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove, a u slučajevima krivičnih djela pranja novca ili krivičnih djela povezanih s krivičnim djelom pranja novca, zamolnice se mogu direktno uputiti i organu nadležnom za sprječavanje pranja novca.

MEĐUNARODNA PRAVNA POMOĆ U SUDSKOJ PRAKSI

Shodno Izvještaju o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2022. godinu, sudovi su neposredno uputili 36 zamolnica u krivičnoj materiji, od čega je udovoljeno po 31 zamolnici, dok su neposredno primili 56 zamolnica, od kojeg broja je udovoljeno u 49 zamolnica. U 2021. godini, sudovi su neposredno uputili 46 zamolnica, od čega je udovoljeno po 36 zamolnica, dok je neposredno primljeno 57 zamolnica, od kojih je udovoljeno u 49 zamolnici. U 2020. godini (godina početka Covid pandemije), crnogorski sudovi su neposredno uputili 58 zamolnica, od čega je udovoljeno u 47 zamolnica, dok su u toj godini primili ubjedljivo najveći broj zamolnica - 116, od čega je udovoljeno u 108 zamolnica. Godišnji izvještaji o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu ne sadrže detaljnije podatke o zamolnicama koje se upućuju (oblik međunarodne saradnje, krivično djelo, broj lica, itd.). U metodološkom smislu, nije poznato zbog čega Izvještaj o radu sadrži samo podatke o neposredno upućenim zamolnicama u krivičnoj i građanskoj materiji, a ne i o zamolnicama koje su primljene preko Ministarstva pravde.

UPITNICI - ODGOVORI I KOMENTARI

1. U kojem sudu vršite sudijsku funkciju?
2. Da li u sudu postoji specijalizacija u pogledu pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima?
3. Koliko dugo postupate u predmetima međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima?
4. Na osnovu kojih nacionalnih propisa obavljate poslove u vezi međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima?
5. Na osnovu kojih međunarodnih instrumenata obavljate poslove u vezi međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima?
6. Da li ste u dosadašnjoj praksi bili u prilici da primijenite praksu Evropskog suda za ljudska prava?
7. Kako ocjenjujete postupak međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, iz nadležnosti suda; šta vidite kao moguće prepreke u postupanju; da li je postupak dovoljno efikasan?
8. Postoje li, po Vašem mišljenju, tačke sporenja u pogledu primjene Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima na nacionalnom nivou? Da li je jasno opredijeljeno postupanje sudova i državnog tužilaštava?
9. Koliko često sud postupi po zamolnicama koje država molilja neposredno dostavlja?
10. Koji oblici međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima su najčešće zastupljeni u praksi?
11. Možete li navesti neki interesantan primjer iz prakse po zamolnici za izručenje?
12. Da li ste primijetili u praksi da je načelo specijalnosti bilo prepreka za izvršenje pojedinih zamolnica?
13. Možete li navesti pozitivan primjer u kojem je sud postupio po zamolnici države molilje u predmetima povodom oduzimanja imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću?
14. Da li smatrate da su Vam neophodne obuke u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima?
15. Ukoliko je odgovor "da", molimo da predložite teme.

Autorka je razvila poseban Upitnik u cilju screening-a postojećeg stanja u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, iz ugla sudija koje postupaju u tom referatu. Potrebno je imati u vidu da su predmetima pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima zadužene sudije za istragu viših sudova.

U odgovorima na pitanja iz nadležnosti Ministarstva pravde, generalni direktor Direktorata za međunarodnu pravosudnu saradnju je istakao da je u posljednje dvije i po godine potpisan samo trilateralni sporazum između Crne Gore, Republike Srbije i Sjeverne Makedonije o razmjeni podataka u svrhu provjere izjava o imovini javnih funkcionera, koji je potrebno ratifikovati. Kada je riječ o donošenju propisa, ukazali su da postoje brojne obaveze: neophodno je izmijeniti Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, Zakon o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima sa zemljama članicama Evropske unije, koji treba uskladiti sa novim direktivama EU; ratifikovati dvije Haške konvencije, jednu o priznavanju i izvršenju stranih presuda u građanskim i privrednim stvarima i drugu o međunarodnoj zaštiti odraslih; te razmotriti ratifikaciju 3. i 4. Dodatnog Protokola Evropske konvencije o ekstradiciji. Takođe, potrebno je ratifikovati 2. Dodatni Protokol Konvencije o računarskom kriminalu. U svojim odgovorima, Ministarstvo pravde je zaključilo da predstoji dosta obaveza, ali da zbog politike sve ide sporo.

Predsjednik Višeg suda u Bijelom Polju je dostavio informaciju da u tom sudu, u periodu od 2021-2023. godine bilo ukupno u radu 27 predmeta.

Prema informacijama, koje je dostavio Viši sud u Podgorici, taj broj predmeta je značajno viši: 2021 - 177; 2022 - 162, odnosno ukupno 339 predmeta, u istom periodu. Imajući u vidu evidentno šire polje iskustva u ovoj oblasti u Višem sudu u Podgorici, sudije tog suda su bile zamoljene da pruže odgovore na pitanja, koje smo pažljivo analizirali u ovom dijelu publikacije.

Sudije su se saglasile da postoji specijalizacija u pogledu postupanja u predmetima međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, imajući u vidu da u tim predmetima postupaju isključivo sudije za istrage. Kada je riječ o primjeni propisa, sudije primjenjuju Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, zaključene bilateralne ugovore, kao i Evropsku konvenciju o ekstradiciji, kada je u pitanju postupanje po nalogima za izručenje i međunarodnim potjernicama. Osim toga, sudije smatraju da je postupak pružanja međunarodne pravne pomoći od strane pravosudnih organa Crne Gore na zadovoljavajućem/solidnom nivou, te da ne postoje određene tačke sporenja prilikom primjene tog zakona. Naime, po ocjeni sudija, odredbe tog zakona dovoljno su jasne i postupanje sudova i državnog tužilaštva je razjašnjeno.

Sudije smatraju da Ministarstvo pravde ima veoma važnu ulogu u procesu pružanja međunarodne pravne pomoći i u dosadašnjoj praksi svoje poslove je obavljalo na zadovoljavajućem nivou. Imajući u vidu da Crna Gora ima potpisane brojne bilateralne ugovore sa drugim državama, koji predstavljaju pravni osnov za neposredno postupanje prilikom pružanja međunarodne pravne pomoći, sud veoma često postupa po zamolnicama koje se neposredno dostavljaju.

Prepoznato je da je u praksi prisutan najčešći oblik pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima - postupanje po nalogima za hapšenje, odnosno međunarodnim potjernicama kojima se traži izručenje državljanina drugih država matičnim državama. Takođe, u praksi su zastupljeni i predmeti po zamolnicama za oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, koje su dostavile države molilje - Švajcarska Konfederacija i Savezna

Republika Njemačka.

U pogledu primjene prakse Evropskog suda za ljudska prava u ovoj oblasti, iz upitnika se ne može sa sigurnošću utvrditi da su se sudije pozivale na praksu Suda u Strazburu, jer je u odgovorima navedeno da sudije krivičnog odjeljenja i sudije za istragu svakodnevno primjenjuju praksu Evropskog suda za ljudska prava, posebno kada je u pitanju određivanje i produženje pritvora.

Jedan sudija je posebno izdvojio slučajeve iz prakse u kojima lica čija se izručenja traže zamolnicom, podnose nadležnim organima Crne Gore zahtjeve za dobijanje azila. U tim slučajevima, treba usaglasiti postupanje organa u postupku za izručenje i u postupku koji je propisan Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca. Kada sud primi predmet u kome je izdat nalog za hapšenje ili međunarodna potjernica, nakon saslušanja po pravilu određuje ekstradicioni pritvor. U članu 16 stav 4 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, propisano je da ekstradicioni pritvor može trajati najduže do izvršenja odluke o izručenju, ali ne duže od šest mjeseci. U stavu 5 propisano je da na obrazloženi zahtjev države molilje vijeće nadležnog suda može, u opravdanim slučajevima, produžiti trajanje pritvora iz stava 3 ovog člana za još dva mjeseca. Međutim, ukoliko je nakon određivanja pritvora pokrenut i postupak za dobijanje azila propisan Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca, koji po pravilu traje duže od vremena trajanja pritvora, sud će pritvoreno lice nakon isteka zakonom propisanih rokova morati da pusti na slobodu i prije završetka procesa izručenja, s obzirom da shodno članu 12 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca, postupak za odobravanje međunarodne zaštite sprječava izručenje, odnosno predaju stranca koji traži međunarodnu zaštitu za kojim je raspisana međunarodna potjernica i za koga je donešena odluka o izručenju, odnosno predaji zemlji porijekla, do pravosnažnosti odluke po zahtjevu za međunarodnu zaštitu. Po pravilu, zahtjeve za dobijanje azila po pravilu podnose državljani Ruske Federacije i Republike Turske.

Na kraju, sudije su istakle da im je neophodna kontinuirana obuka u ovoj oblasti, dok je jedan od sudija predložio da se organizuju obuke na kojima bi predavači bile sudije sa iskustvom ovoj oblasti, uključujući i penzionisane sudije koji imaju to iskustvo, te da ulogu u obukama treba da imaju i predstavnici Ministarstva pravde. Jedan sudija je naveo da mu nije potrebna obuka.

ANALIZA PREDMETA IZ SUDSKE PRAKSE

Autori su analizirali 5 (pet) predmeta,⁴ sa pratećom obimnom dokumentacijom, koje je Viši sud u Podgorici učinio dostupnim posmatračima CeMI-ja dati na uvid. Sudski spisi su analizirani, kako bi se stekao bliži uvid u postupanje suda u okviru nadležnosti, propisane Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, prilikom odlučivanja o zamolnicama država molilja za izručenje okrivljenih, odnosno osuđenih lica. Razumijevanje načela predviđenih Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda,⁵ Evropskom konvencijom o ekstradiciji, Evropskom konvencijom o međusobnom pružanju

4 Predmeti A, B, C, D i E.

5 Konvencija ne sadrži odredbe koje se tiču okolnosti u kojima se ekstradicija može odobriti, niti procedure koju treba slijediti prije nego što se ekstradicija odobri. Pod pretpostavkom da je ona rezultat saradnje između zainteresovanih država i pod uslovom da pravni osnov izdavanje naloga za hapšenje lica koje je u bjekstvu, a koji je izdat od strane nadležnih organa vlasti države iz koje potiče odbjeglo lice, čak i netipična ili prikrivena ekstradicija se kao takva ne može smatrati suprotnom Konvenciji - Oclan protiv Turske, ESLJP, GC presuda od 12.05.2005. godine, predstavka br. 46221/99, st. 86.

pravne pomoći u krivičnim stvarima i nacionalnim Zakonom, je od suštinskog značaja za poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda okrivljenih lica, i uživanje povjerenja, autoriteta i integriteta u međunarodnoj zajednici.

Sudski predmeti su formirani povodom izručenja pet lica - državljana Albanije, Ruske Federacije (2), Crne Gore i Danske, Republike Slovenije i Republike Kosovo, po molbama država molilja - Republike Grčke, Ruske Federacije (2), Kraljevine Danske i Belgije, a u periodu od 2021 do 2023. godine.

Od ukupno 5 predmeta, u jednom predmetu je dozvoljeno izručenje u skraćenom postupku, dok su u preostalim predmetima sprovedeni redovni postupci u kojima je sud odlučio da su se stekli uslovi za donošenje rješenja da su ispunjeni uslovi za izručenje lica u tri predmeta, a u jednom predmetu je zahtjev za izručenje državljanina Crne Gore po molbi Kraljevine Danske odbijen.

Država Crna Gora zamoljena je za izručenje u cilju izvršenja kazne zatvora (1 predmet) i u cilju vođenja krivičnog postupka (4 predmeta). Izručenja okrivljenih lica su tražena zbog krivičnih djela uvoza u popravnu ustanovu i posjedovanja narkotičkih supstanci iz čl. 20 st. 1 tač. C Krivičnog zakonika Grčke, nasilni seksualni čin nad maloljetnicom iz poglavlja 4 čl. 132 Krivičnog zakonika Rusije, prekršaj iz Krivičnog zakonika čl. 192a st. 3 u vezi st. 1 br. 1 Kraljevine Danske, zloupotreba Zakona o drogama (uzgajanje droga) i pranje novca iz odjeljka 2bis akta o narkoticima, odjeljci 423 i 595 Krivičnog zakonika Belgije i krivično djelo nanošenje teških tjelesnih ozljeda opasnih po ljudski život koje su za posljedicu imale smrt žrtve iz nehata iz čl. 111 st. 4 Krivičnog zakonika Ruske Federacije.

Potrebno je napomenuti da su analizirani obimni spisi predmeta, veći broj prevedene prateće dokumentacije iz spisa predmeta policije, rješenja o određivanju i produženju ekstradicionog pritvora i rješenja vijeća sudija o ocjeni ispunjavanja uslova za izručenje okrivljenih lica.

- **U predmetu A**, formiranom po zamolnici Republike Grčke radi izručenja državljanina Republike Albanije, sud je u redovnom postupku donio rješenje kojim je utvrđeno da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje u cilju izvršenja kazne zatvora u trajanju od 8 (osam) godina po presudi Apelacionog suda u Solunu, zbog krivičnog djela uvoz u popravnu ustanovu i posjedovanje narkotičkih supstanci iz čl. 20 st. 1 tač. C Krivičnog zakonika Grčke. Na osnovu međunarodne potjernice NCB Interpol, raspisane po Evropskom nalogu za hapšenje, ekstradicioni pritvor određen je rješenjem sudije za istragu 12.03.2021. godine, po kojem rješenju pritvor može trajati do izručenja, a najduže 6 mjeseci, a nakon toga može biti produžen još dva mjeseca. U rješenju o određivanju ekstradicionog pritvora je navedeno da je pritvor određen na osnovu čl. 175 st. 1 tač. 1 Zakonika o krivičnom postupku i Evropske konvencije o ekstradiciji, zbog postojanja osnovane sumnje da je okrivljeni učinio krivično djelo, a postoje okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva, koja proizilazi iz same činjenice što je za okrivljenim raspisana međunarodna potjernica, a radi se o državljaninu Republike Albanije, koji nema opravdanog interesa da ostane u Crnoj Gori. Zamolnica za izručenje podnijeta je 05.04.2021. godine, u kojoj je između ostalog navedeno da je lice čije se izručenje moli radi izdržavanja kazne zatvora, osuđeno zato što je u Generalnu popravnu ustanovu u Solunu, gdje je bio zatvorenik, unio 0,7 gr heroína. Iz zapisnika o saslušanju okrivljenog utvrđeno je da je saslušanju prisustvovao sudski tumač.

- Vijeće sudija je donijelo rješenje od 20.05.2021. godine, kojim je utvrđeno da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje državljanina Republike Albanije, cijeneći da su ispunjeni uslovi iz Evropske konvencije o ekstradiciji i čl. 11 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima Crne Gore, te da, između ostalog, predmetno krivično djelo je i po našem zakonodavstvu propisano kao krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 4 Krivičnog zakonika Crne Gore.
- Analizom spisa, može se utvrditi da je postupak pred sudom trajao 2 mjeseca i 8 dana.
- Rješenjem Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava od 02.07.2021. godine, izručenje je odobreno.
- Međutim, Uprava policije je 21.08.2021. godine obavijestila sud da primopredaja lica nije realizovana zbog tehničkih problema, odnosno neodobravanja od strane avio kompanije da se praćeno lice ukrca na predviđeni let, zbog čega je realizacija ekstradicije odložena do novog termina. Sud je istog dana naložio ponovni smještaj ekstradiranog lica u pritvorsku jedinicu UIKS-a, sa pozivom na član 22 Evropske konvencije o ekstradiciji i član 25 stav 1 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima. U spisima predmeta nema podataka o konačnoj realizaciji predaje ekstradiranog lica.
- **U predmetu B**, formiranom po zamolnici Ruske Federacije radi izručenja državljanina Ruske Federacije, sud je u redovnom postupku donio rješenje kojim je utvrđeno da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje u cilju vođenja krivičnog postupka pred nadležnim sudom države molilje zbog izvršenog krivičnog djela nasilni seksualni čin nad maloljetnicom iz poglavlja 4 čl. 132 Krivičnog zakonika Rusije. Na osnovu međunarodne potjernice NCB Interpol, raspisane po nalogu za hapšenje, ekstradicioni pritvor je određen rješenjem sudije za istragu od 01.11.2021. godine koji može trajati najduže šest mjeseci, a nakon toga može biti produžen još dva mjeseca. U rješenju o određivanju ekstradicionog pritvora je navedeno da postoje razlozi iz čl. 175 st. 1 tač. 1 Zakonika o krivičnom postupku. Zamolnica za izručenje podnijeta je 25.11.2021. godine.
- Vijeće sudija je donijelo rješenje od 14.02.2022. godine, kojim je utvrđeno da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje okrivljenog, te da, između ostalog, predmetno krivično djelo je i po našem zakonodavstvu propisano kao krivično djelo obljuba sa djetetom iz čl. 206 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore. Protiv ovog rješenja, branilac okrivljenog je izjavio žalbu, koju je Apelacioni sud Crne Gore odbio kao neosnovanu, cijeneći da je prvostepeni sud pravilno utvrdio da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje okrivljenog, primjenom čl. 11 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.
- Nakon toga, Vijeće sudija je rješenjem od 29.04.2022. godine produžilo ekstradicioni pritvor za još dva mjeseca okrivljenom, koji ima trajati do 30.06.2022. godine, postupajući po molbi Generalnog tužilaštva Ruske Federacije, koja je sudu dostavljena 13.12.2021. godine. Postupak pred sudom je efektivno trajao 3 mjeseca i 14 dana, a ekstradicioni pritvor je trajao 8 mjeseci.
- Odbrana okrivljenog je isticala da nisu ispunjeni uslovi da se lice izruči nadležnim organima Ruske Federacije, jer je bolestan i ne bi bilo humano izručiti ga, s obzirom na to da uslovi koji postoje u zatvorima u Rusiji ne bi dobro uticali na njegovo zdravlje. Branilac okrivljenog podnio je Višem sudu u Podgorici predlog za ukidanje pritvora, uz predlog da se pritvor

zamijeni jednom od mjera nadzora, jer okrivljeni stalno boravi u stanu u B., a zbog toga što mu je zdravstveno stanje slabo i ima ozbiljnih srčanih problema, te zato što su mu ljekari nakon ugradnje stenta preporučili boravak kraj mora. Sudija za istragu je predlog odbio kao neosnovan, ocjenjujući da okrivljeni ima pravo da zdravstvenu zaštitu ostvari u okviru UIKS-a i u bilo kojoj zdravstvenoj ustanovi izvan UIKS-a. Takav stav podržalo je i vijeće sudija prilikom odlučivanja o žalbi branioca okrivljenog.

- Takođe, Apelacioni sud Crne Gore, kao drugostepeni sud postupajući po žalbi odbrane protiv rješenja kojim je utvrđeno da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje okrivljenog i protiv rješenja o produženju ekstradicionog pritvora, je našao da tvrdnje o lošem zdravstvenom stanju okrivljenog nijesu potkrijepljene niti jednim dokazom, niti u spisima predmeta egzistira i jedan dokaz koji bi na to ukazivao, pa je pravilno prvostepeni sud odlučio kao u pobijanoj odluci. Drugostepeni sud je takođe utvrdio da su to pitanja iz nadležnosti nadležnog ministra, kako to proizilazi iz odredbe člana 22 stav 3 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima. S tim u vezi, sud je dao jasno tumačenje nadležnosti suda u postupku ekstradicije: *“Nadležnost suda u postupku ekstradicije je utvrđivanje činjenica, koje se odnose na ispunjenost uslova u pogledu izručenja, kako je to decidno propisano Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima i Evropskom konvencijom o ekstradiciji.”* Navodi o lošem zdravstvenom stanju cijenjeni su i u postupku po žalbi branioca okrivljenog protiv rješenja o produženju ekstradicionog pritvora za još dva mjeseca. Drugostepeni sud je utvrdio da sama činjenica da je okrivljenom produžen pritvor ne znači da isti ne može ostvariti pravo na zdravstvenu zaštitu u okviru UIKS-a, odnosno u situaciji da se adekvatna zdravstvena zaštita ne može ostvariti u okviru UIKS-a, okrivljeni ima pravo na ostvarivanje zaštite u odgovarajućim zdravstvenim ustanovama po zakonom posebno propisanom postupku, pa njegova ljudska prava u pogledu liječenja nijesu prekršena činjenicom da mu je produžen pritvor.
- Iz zapisnika o saslušanju okrivljenog utvrđeno je da je saslušanju prisustvovao sudski tumač.
- Ministar pravde je donio rješenje o dozvoli izručenja 16.06.2022. godine. Uvidom u rješenje utvrđeno je da ministar pravde nije dao odgovor na navode o lošem zdravstvenom stanju okrivljenog, u smislu odredbe člana 22 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, na koju je ukazao sud.
- **U predmetu C** formiranom po zamolnici Ruske Federacije od 13.04.2021. godine, sud je u redovnom postupku donio rješenje kojim je utvrđeno da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje državljanina Ruske Federacije u cilju vođenja krivičnog postupka zbog krivičnog djela nanošenje teških tjelesnih povreda opasnih po ljudski život koje su za posljedicu imale smrt žrtve (oca okrivljenog) iz nehata. Na osnovu međunarodne potjernice NCB Interpol, raspisane po nalogu za hapšenje, ekstradicioni pritvor je određen rješenjem sudije za istragu od 05.04.2021. godine koji može trajati najduže šest mjeseci, a nakon toga može biti produžen još dva mjeseca. U rješenju o određivanju ekstradicionog pritvora je navedeno da postoje razlozi iz čl. 175 st. 1 tač. 1 Zakonika o krivičnom postupku. Iz zapisnika o saslušanju okrivljenog utvrđeno je da je saslušanju prisustvovao sudski tumač.
- Vijeće sudija je rješenjem od 10.06.2021. godine utvrdilo da su ispunjeni uslovi za izručenje okrivljenog, te da, između ostalog, predmetno krivično djelo odgovara krivičnom djelu

teška tjelesna povreda iz čl. 151 st. 3 u vezi st. 2 Krivičnog zakonika Crne Gore.

- Dana 05.10.2021. godine, Generalno tužilaštvo Ruske Federacije je preko Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava Crne Gore, podnijelo ovom vijeću molbu za produženje ekstradicionog pritvora okrivljenom licu za još dva mjeseca, nakon čega je rješenjem vijeća produžen pritvor okrivljenom, koji je trajao do 05.12.2021. godine.
- Postupak izručenja je trajao duže pred sudom u odnosu na ostale slučajeve, jer je okrivljeni podnio zahtjev za dobijanje međunarodne zaštite u Crnoj Gori, saglasno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca. Krivično vijeće je produžilo pritvor okrivljenom za još dva mjeseca, pa je pritvor imao trajati do 05.02.2022. godine.
- Postupajući u skladu sa članom 16 stav 6 i 7 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (*kojim je propisano da ako je lice koje se nalazi u pritvoru podnijelo zahtjev za međunarodnu zaštitu, pritvor se može, nakon isteka rokova iz st. 4 i 5 ovog člana, produžiti do pravosnažnosti odluke po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, odnosno do izvršenja odluke o izručenju, a najduže šest mjeseci*), sud je rješenjem od 09.02.2022. godine ukinuo pritvor okrivljenom, nalazeći da je okrivljeni u međuvremenu odustao od molbe za međunarodnu zaštitu - azil (20.11.2021.), nakon čega je nadležni organ Ministarstva unutrašnjih poslova obustavio postupak pokrenut po zahtjevu okrivljenog, te činjenicu da protiv tog rješenja nije podnijeta tužba Upravnom sudu. Međutim, kako Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava nije donijelo rješenje o izručenju okrivljenog, to po ocjeni vijeća više ne stoje legitimni razlozi za dalje trajanje pritvora ovom okrivljenom, koji mu je bio određen kao mjera za nesmetano vođenje ekstradicionog postupka.
- Ministar pravde dozvolio je izručenje okrivljenog lica tek 28.04.2023. godine. Imajući to u vidu, zaključuje se da je postupak za izručenje lica pred sudom trajao oko deset mjeseci, što se može smatrati dugotrajnim postupkom, u odnosu na ostale analizirane predmete.
- **U predmetu D** sud je u skraćenom postupku donio rješenje od 02.03.2022. godine, kojim je dozvolio izručenje državljanke Republike Slovenije i Republike Kosovo, po zamolnici Belgije, u cilju vođenja krivičnog postupka zbog krivičnog djela uzgajanje droga i pranje novca.
- U ovom predmetu, državni tužilac je izjavio da su ispunjeni uslovi za izručenje, kao i branilac okrivljene.
- Sudija za istragu je donio rješenje o ekstradicionom pritvoru od 30.12.2021. godine, postupajući po međunarodnoj potjernici Interpol Belgija, raspisane na osnovu Evropskog naloga za hapšenje, radi vođenja krivičnog postupka. Pritvor je određen u skladu sa čl. 17 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima i čl. 16 Evropske konvencije o ekstradiciji, te čl. 175 st. 1 tač. 1 Zakonika o krivičnom postupku.
- Odredbom člana 29 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima propisano je da lice, čije se izručenje traži, kada su ispunjeni uslovi za izručenje propisani ovim zakonom, može se izručiti po skraćenom postupku, uz saglasnost tog lica.
- Na zapisniku o saslušanju pred sudijom za istragu (20.01.2022. godine), okrivljena je

dobrovoljno dala saglasnost da po skraćenom postupku bude izručena državi Belgiji. Takođe, zapisnika o saslušanju okrivljene utvrđeno je da je saslušanju prisustvovao sudski tumač.

- Postupak pred sudom je trajao 2 (dva) mjeseca i 2 (dva) dana.
- U obrazloženju rješenja, kojim je dozvoljeno izručenje okrivljenog lica sadržani su zakonom propisani elementi prilikom procjene ispunjenja uslova, u smislu čl. 11, 12 i 13 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima. Sud je cijenio i činjenicu da je protiv okrivljene bio pokrenut krivični postupak u Crnoj Gori, zbog krivičnog djela nedozvoljeni prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi iz čl. 405 st. 2 Krivičnog zakonika Crne Gore, te da je pravosnažnom presudom okrivljena osuđena na kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) mjeseca, koju je izdržala.
- **U predmetu E**, vijeće je donijelo rješenje od 27.12.2021. godine, kojim je odbijen zahtjev za izručenje državljanina Crne Gore i Kraljevine Danske, po molbi Kraljevine Danske i dostavljenog Evropskog naloga za hapšenje, a radi vođenja krivičnog postupka zbog izvršenja prekršaja iz Krivičnog zakonika Kraljevine Danske. Država molilja tereti crnogorskog državljanina da je u određenom periodu sa neidentifikovanim saizvršiocima, bez dozvole policije i pod posebno teškim okolnostima, bio u posjedu prerezane puške za lov u kojoj su bila stavljena dva oštra metka sačme. Okrivljeni je postao državljanin Danske 2001. godine, kada je i promijenio ime i prezime. Vijeće sudija je našlo da nije ispunjen prvi uslov za izručenje u smislu člana 11 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, odnosno da lice čije se izručenje traži nije crnogorski državljanin, a kod činjenice da Crna Gora nema zaključen bilateralni ugovor sa Kraljevinom Danskom o izručenju sopstvenih državljana, molba je odbijena kao neosnovana.
- Sudija za istragu je u svom izjašnjenju predložio sudskom vijeću da donese rješenje kojim se odbija molba za izručenje državljanina Crne Gore i Kraljevine Danske, a imajući u vidu da država Crna Gora nema zaključen bilateralni ugovor sa Kraljevinom Danskom o izručenju sopstvenih državljana, zbog čega nijesu ispunjeni uslovi iz čl. 11 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima da se udovolji molbi za izručenje.
- Okrivljenom licu, koje je saslušano pred sudijom za istragu 25.10.2021. godine, nije određen ekstradicioni pritvor, jer nisu ispunjeni uslovi za izručenje okrivljenog, jer je crnogorski državljanin.
- Iz podataka Državnog tužilaštva je utvrđeno da je protiv ovog okrivljenog lica bio formiran predmet zbog krivičnog djela nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 2 Krivičnog zakonika Crne Gore, te da je Osnovni sud u Kotoru donio presudu kojom je oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 8 (osam) mjeseci.
- Takođe, državni tužilac je dao mišljenje da nijesu ispunjeni uslovi za izručenje državljanina Crne Gore i Kraljevine Danske.
- Rješenje vijeća Višeg suda u Podgorici, koje je po službenoj dužnosti dostavljeno neposredno višem sudu, potvrđeno je rješenjem Apelacionog suda Crne Gore, 31.12.2021. godine. Postupak pred sudovima je trajao 2 mjeseca i 6 dana.

POSTUPAK MEĐUNARODNE ZAŠTITE STRANACA

Članom 48 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca propisano je da se zahtjevi za međunarodnu zaštitu povodom kojih se na osnovu dostupnih dokaza može donijeti odluka kojom se odobrava međunarodna zaštita, mogu riješiti prioritarno. Protiv odluke o odbijanju zahtjeva za međunarodnu zaštitu može se podnijeti tužba Upravnom sudu u roku od 15 dana od dana dostavljanja odluke. Iako navedeni zakon to izričito ne propisuje, priroda stvari upućuje da bi u predmetima po tužbama Upravni sud morao postupati u hitnim rokovima.

Članom 50 istog zakona predviđeno je da će Ministarstvo donijeti odluku po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, u roku od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, odnosno od dana donošenja odluke o dopuštenosti naknadnog zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Međutim, istom odredbom propisane su i mogućnosti produženja navedenog roka (za još 9, odnosno još 3 mjeseca po isteku tog roka), ukoliko su ispunjeni određeni uslovi. Imajući u vidu norme Zakona, jasno je da ovaj postupak, koji je upravne prirode, direktno utiče na postupak pružanja međunarodne pravne pomoći, a u slučaju pozitivnog ishoda po aplikaciji za azil, to će predstavljati apsolutnu smetnju za ekstradiciju. Naime, u slučajevima kada Ministarstvo unutrašnjih poslova odobri međunarodnu zaštitu i azil u Crnoj Gori licu čije se izručenje traži, odmah prestaju razlozi za dalje trajanje ekstradicionog postupka i lice se mora pustiti na slobodu.

Potrebno je ukazati da u takvoj pravnoj stvari, pored očite potrebe za većom ekspeditivnošću u svjetlu činjenice da paralelno teče postupak pred krivičnim sudom, upravni postupak odobravanja azila ipak mora imati određeni (ograničeni) nivo transparentnosti, iako je zakonom propisano da je javnost isključena u postupku odobravanja međunarodne zaštite.

U izvještaju Evropske komisije za Crnu Goru (2022), notirano je da dužina postupka odlučivanja po zahtjevima za azil, koje je prethodnih godina najčešće bila preko 6 mjeseci, a ponekad i prelazila izuzetni limit od 21 mjesec, se smanjila, čime su ispoštovane preporuke iz Izvještaja za 2021. godinu. Takođe, Upravni sud je primio 25 tužbi protiv odluka tuženog organa - Direkcija za azil i u 4 predmeta poništio je odluku tuženog. U 2021. godini, 272 lica je podnijelo zahtjev za odobrenje azila, što je 50% manji broj nego 2020. godine. Međutim, u strukturi podnosilaca zahtjeva, nije poznat broj lica čija se izručenja traže, kao i odluke po tim zahtjevima. Javnost se uglavnom informiše iz sredstava javnog informisanja o odlukama po zahtjevima za odobrenje azila, koje podnose lica čija se izručenja traže, imajući u vidu da za te predmete postoji interesovanje javnosti.

ZAPAŽANJA NA OSNOVU ANALIZIRANE SUDSKE PRAKSE

U analizirana četiri predmeta, sudije za istragu su smatrale da su se stekli uslovi za donošenje rješenja da su ispunjeni uslovi za izručenje i u tom pogledu pružile odgovarajuće obrazloženje u aktima koje su uputili sudskim vijećima. Vijeća su donosila odluke, koje su bile u saglasnosti sa mišljenjem sudija za istragu i u pogledu odlučnih činjenica o ispunjenosti uslova nije bilo odstupanja. Ista situacija je i u slučaju kada je odbijen zahtjev za izručenje jednog lica.

Iz spisa predmeta ne može se utvrditi da su postojali nedostaci u komunikaciji između nadležnih organa Crne Gore i nadležnih organa država molilje.

U analiziranim spisima nije primijećeno da postoje suprotna mišljenja između državnih tužilaca i suda o ispunjenosti uslova za ekstradiciju.

U redovnim postupcima, dužina trajanja postupka je od dva mjeseca do deset mjeseci. Ekstradicioni pritvori su trajali u zakonom propisanim rokovima.

Uvidom u jedno rješenje utvrđeno je da ministar pravde nije dao odgovor na navode o lošem zdravstvenom stanju okrivljenog, u smislu odredbe člana 22 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, na koju je ukazao sud. Takođe, u jednom predmetu ministar pravde nije donio odluku o dozvoljavanju izručenja, zbog čega je sud ukinuo ekstradicioni pritvor okrivljenom licu.

Generalno posmatrano, može se zaključiti da su odluke suda dovoljno obrazložene. U analiziranim sudskim odlukama nije uočeno da su sudije primjenjivale praksu Evropskog suda za ljudska prava, ili standarde iz Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka. Sa druge strane, nije uočeno da je odbrana lica čije se izručenje traži isticala da je okrivljeno lice bilo podvrgnuto torturi u državni molilji, što bi vodilo potrebi pružanja odgovarajućeg odgovora od strane suda.

Dokazi pribavljeni putem međunarodne pravne pomoći i njihova ocjena u svjetlu pojave zaštićenih komunikacija

U borbi nacionalnih organa protiv organizovanih kriminalnih grupa, u Crnoj Gori, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Albaniji i Sloveniji, više stotina lica je lišeno slobode, kao rezultat dokaza pribavljenih putem Sky ECC komunikacija, koje su prikupile države Francuska i Holandija, za razna krivična djela, uključujući trgovinu narkoticima, ubistva i otmice.

U aktuelnom trenutku postoji rasprava o pitanju prihvatljivosti dokaza, koje je Crna Gora primila kroz međunarodnu policijsku i pravosudnu saradnju. Imajući u vidu značaj postavljenog pitanja, autori nalaze opravdanim da se osvrnu i pokušaju da daju svoj preliminarni osvrt na razvoj događaja, ne upuštajući se u meritum. Na početku, treba naglasiti da su postupci u toku pred nadležnim sudom i da je u određenom broju slučajeva predstoji početak glavnog pretresa, jer je jedan broj optužnica prošao prvi test pred sudom, budući da su potvrđene za krivična djela iz oblasti organizovanog kriminala.

Saglasno principima koji važe u pravu, u borbi protiv svih oblika kriminala, a naročito organizovanog kriminala, postoji goruća potreba da policijski i pravosudni organi djelotvorno saraduju i pomažu jedni drugima, ukoliko je zajednički cilj da se istraga i sudski postupci odvijaju na pravi način. Međutim, da bi se ovaj cilj zaista i ostvario, neophodno je obezbijediti pravnu valjanost svih dokaza pribavljenih u međusobnoj saradnji. Činjenica da postoje međunarodna tijela za olakšanu komunikaciju putem kontakt tački predstavlja pozitivan trend, koji će u budućnosti nastaviti da se razvija. Crnogorski pravosudni sistem, preko nadležnog direktorata u Ministarstvu pravde, mora blisko posmatrati procese saradnje putem međunarodnih tijela i blagovremeno učestvovati, dok kontakt osobe moraju posjedovati savršeno poznavanje oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima i odgovarajuće komunikacione vještine, uključujući poznavanje stranih jezika. Crnogorski pravni okvir pruža adekvatnu bazu za preduzimanje takvih koraka, a podatak da Crna Gora pledira da bude naredna članica Evropske unije dodatno obavezuje da bude proaktivna.

Kada su francuska žandarmerija, holandska policija i britanska Nacionalna agencija za kriminal (NCA) infiltrirali u EncroChat šifrovanu telefonsku mrežu u ljeto 2020. godine, organizovane kriminalne grupe širom svijeta odlučile su da pređu na novog dobavljača. Taj dobavljač je

bio Sky ECC, sada najveći dobavljač kripto komunikacija širom svijeta, sa 70.000 kupaca. Ali, u ponovnom prikazivanju prošlogodišnje francuske i holandske operacije protiv šifrovane telefonske mreže EncroChat, belgijska i holandska policija uspjele su da se infiltriraju na platformu i sakupe stotine hiljada navodno neraskidivih poruka.

Oni su presretnuti materijal podijelili sa „velikim brojem“ inostranih istražnih službi nakon čitanja šifrovanog saobraćaja „uživo“. Sky ECC je sebe nazivao „najbezbjednijom platformom za razmjenu poruka koju možete da kupite“ i toliko je bio uvjeren u neosvojivost svojih sistema da je nudio primamljivu nagradu za svakoga ko može da razbije enkripciju jednog od njegovih telefona. Vijesti o napadu su se pojavile 9. marta 2021. godine, izazivajući paniku kod korisnika šifrovanih telefona širom svijeta, pošto je holandska policija oborila i zaplijenila Sky ECC server. Više od 1.600 belgijskih policajaca, u nekim slučajevima u pratnji belgijskih specijalnih snaga, učestvovalo je u istovremenim racijama između u 200 domova, lišavajući slobode 48 osumnjičenih. Zaplijenjeno je oko 1.2 miliona eura, dijamanti, vrijedan nakit, osam luksuznih motornih vozila, 14 komada oružja, tri mašine za isplatu gotovine i policijske uniforme. Belgijsko federalno tužilaštvo opisalo je operaciju – koju je nadgledao istražni sudija u gradu Menhelen – kao najveću policijsku istragu ikada preduzetu u toj zemlji. Belgijska policija saopštila je da je preduzela akciju nakon što su kriminalne grupe u sve većem broju koristile kriptofone. Prošle godine belgijski tužioci su odobrili operaciju protiv Sky ECC-a, nakon dvije i po godine planiranja. Napad je odrazio francusku i holandsku infiltraciju EncroChat-a prošle godine izvedeći dvostepeni napad na mrežu. U prvoj fazi, policija je presrela i čuvala šifrovane komunikacije iz Sky ECC mreže, dok su stručnjaci radili kako da ih dešifruju. U drugoj fazi, koja je trajala tri nedjelje, policija je bila u mogućnosti da čita podatke „uživo“ poslate preko Sky ECC mreže.⁶

Sudovi u više zemalja su se izjasnili u određenim fazama krivičnih postupaka o prihvatljivosti ovih dokaza. Odjeljenje Regionalnog suda u Berlinu koje je ranije proglasilo EncroChat dokaz neprihvatljivim nedavno je zatražilo preliminarnu odluku (preliminary ruling) od Suda pravde Evropske unije (CJEU) u pogledu 14 kritičnih pitanja u vezi sa drugim EncroChat slučajem. Pored toga, dva britanska pritvorena lica su podnijela predstavke Evropskom sudu za ljudska prava (ECtHR).⁷

Trenutno jedina praksa u vezi sa kriptovanim aplikacijama su predmeti protiv Turske, a koji se odnose na određivanje pritvora zbog korišćenja ByLock aplikacije. U predmetu Üçdağ protiv Turske, Evropski sud za ljudska prava je odlučio da sama činjenica postojanja instalirane aplikacije ByLock nije dovoljna za osnovanu sumnju određivanja pritvora, već moraju postojati još neki drugi određeni dokazi da bi se uopšte radilo o osnovanoj sumnji.⁸

Danas, nije poznato da li će crnogorski sudovi prihvatiti dokaze pribavljene putem zaštićenih komunikacija, koje je Crna Gora primila od partnerskih država putem međunarodne pravne pomoći. Saglasno ocjeni vijeća sudija Višeg suda u Podgorici, koja je izražena u više odluka u postupcima kontrole optužnica Specijalnog državnog tužilaštva, ovi dokazi će se cijeliti na glavnom pretresu, od strane tročlanog vijeća. Potrebno je ukazati da navedeno stanovište nije neobično sa stanovišta sudske prakse, imajući u vidu da je vijeće na glavnom pretresu

6 “Policija je razbila najveću svjetsku kripto-telefonsku mrežu dok kriminalci mijenjaju EncroChat za Sky ECC”; Izvor: <https://www.computerweekly.com/news/252497565/Police-crack-worlds-largest-cryptophone-network-as-criminals-swap-EncroChat-for-Sky-NCC>

7 Detaljnije ocjene sudova u Francuskoj, Njemačkoj, UK i Italiji možete vidjeti u izvještaju dostupnom na linku: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/739268/EPRS_ATA\(2022\)739268_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/739268/EPRS_ATA(2022)739268_EN.pdf)

8 Pravna hronika, The Aire Centre London, decembar 2022.

i u ranijoj praksi izuzimalo određene dokaze, po prigovoru odbrane okrivljenih, dok je vanraspravno vijeće omogućavalo prohodnost optužnica, kako bi se pojedini dokazi cijenili u kontradiktornom postupku. Takođe, razlog više za ovakvu odluku suda može biti i činjenica da su u istrazi rokovi prekratki da bi se cijenila zakonitost dokaza (dostavljenih informacija), koji sadrže podatke sa zaštićenih komunikacija i koji su zapravo krunski dokazi u većini pokrenutih postupaka. Sa druge strane, poznato je da su branioci, advokati okrivljenih u ovim postupcima iznijeli više suštinskih primjedbi, koje nacionalni sudovi neće moći ignorisati, već će morati dati obrazložene odgovore (*ESLJP, Stojković protiv Belgije i Francuske: postoji obaveza da se u kontekstu čl. 6 prigovori odbrane uzmu u obzir, da se razmotre i da se na njih odgovori*), a oni se prioritetno odnose na način pribavljanja komunikacija, njihovu autentičnost (pitanje da li su kompromitovani), priroda, kao i zakonitost pribavljenih dokaza putem međunarodne pravne pomoći. Pred sudom se može nametnuti i potreba za neposrednom ili posrednom međunarodnom pravnom pomoći u ovim krivičnim stvarima, što će podrazumijevati i duže trajanje postupka pred sudom.

U pogledu međunarodnog karaktera pribavljanja dokaza, Krešimir Kamber, Jurisconsult pri Registru Evropskog suda za ljudska prava je za pravni časopis "Pravna hronika" naveo sljedeće: „Kada se radi o pribavljanju dokaza u inostranstvu, po mom mišljenju, nužno je voditi računa o zakonitosti njihovog pribavljanja u nacionalnom sistemu. Dakle, da postoje odgovarajuća jedinstvena pravila. Kad kažem „zakonitost“, pri tome mislim ne samo na postojanje pravne norme, nego i na kvalitet pravne norme, koja mora biti predvidiva, jasna, dostupna. Dakle, mora postojati zakonitost kod prikupljanja tog dokaza u nacionalnom sistemu, i onda kada je utvrđeno da postoji u nacionalnom sistemu, dolazimo do onog problema u vezi s principom *locus regit actum* ili *forum regit actum*. Da li će nacionalni sistem zauzeti stav da se zakonitost usmjeri prema zakonima države u kojima je radnja preduzeta – što bi bio princip *locus regit actum* – i u tom slučaju bi se u nacionalnom sistemu, gdje se provodi postupak, provela samo neka opšta kontrola zakonitosti, ali više u smislu javnog poretka. Recimo, u slučaju javnog poretka BiH, cijenile bi se osnovne vrijednosti javnog poretka BiH, kao što su zaštita, pravo pojedinca, vladavina prava, itd. Dakle, ne bi se išlo u finese, na primjer da li je nalog trajao tri ili pet dana, ili da li ga je trebalo izdati jedno ili drugo tijelo, da li ga je trebalo dobro obrazložiti, itd. To bi već bilo ono što nacionalni sud u kojem se provodi postupak, kod *locus regit actum*, ne bi ispitivao.“

„Evropska konvencija Savjeta Evrope o uzajamnoj sudskoj pomoći predviđa *locus regit actum*. Da li je ona zastarjela ili ne, to za sada možemo ostaviti po strani. Ono što je interesantno je da ta Konvencija predviđa *locus regit actum*, dakle da se procjenjuje na osnovu zakonitosti države u kojoj je radnja preduzeta. Ona ima prednost čak i nad bilateralnim ugovorima, koje bi države mogle imati. Ovo znači da se na temelju te Konvencije sprovodi međunarodna saradnja, preko koje se dobijaju dokazi. Interesantno je i to da čak i oni koji su u teoriji veliki pobornici *forum regit actum* kažu da u situaciji kada država naknadno, kao što je to ovdje slučaj, spontano od druge države dobije informacije, tj. kada je stvar već gotova, ne može se retroaktivno zahtijevati da se dokazi pribave po pravilima države u kojoj se vodi postupak (*forum regit actum*). Dakle, u biti se mora „živjeti“ s tim da su informacije sada tu i da se iz njih treba izvući najbolje što je moguće. Nacionalni sudovi u takvim situacijama treba da razmatraju zakonitost na jednom opštem nivou, u smislu da ti dokazi nisu stvarno pribavljeni na način koji podriva javni poredak države u kojoj se vodi postupak.⁹

⁹ Pravna hronika, The Aire Centre London, decembar 2022: Intervju sa Krešimirom Kamberom....

Odredbom člana 45 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima propisano je da procesna radnja koju je preduzeo strani pravosudni organ u skladu sa svojim zakonom biće u krivičnom postupku izjednačena sa odgovarajućom procesnom radnjom koju preduzima domaći pravosudni organ, osim ako to nije u suprotnosti sa načelima domaćeg pravnog sistema i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava.

Članom 11 Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima (2001.), kojim se uređuju neposredne informacije predviđeno je da nadležni organi jedne strane ugovornice mogu, ne dirajući u sopstvene istrage ili postupke i bez prethodno upućenog zahtijeva, dostaviti nadležnim organima druge strane ugovornice informacije, do kojih su došli u okviru sopstvenih istraga, ukoliko smatraju da bi takve informacije pomogle njihovom primaocu u pokretanju ili sprovođenju istrage ili postupka, ili bi mogle dovesti do upućivanja zahtijeva od strane te države, shodno odredbama ove konvencije ili njenih dodatnih protokola. Takođe, strana ugovornica, koja je dostavila informacije, može u skladu sa svojim zakonodavstvom odrediti uslove pod kojima primalac može koristiti dostavljene informacije, dok se strana ugovornica, koja je primila informacije, obavezuje na poštovanje postavljenih uslova.

Dakle, analizirajući preliminarne mišljenja iznijeta u stručnoj javnosti i odredbe nacionalnog zakona i međunarodnih ugovora, a kod činjenice da još uvijek nije poznato da li su borci protiv organizovanog kriminala imali suštinske koristi od uvida u materijale dobijene putem zaštićenih komunikacija, očekuje se da će nacionalne sudske vlasti slijediti stavove iz odluka Evropskog suda za ljudska prava i Suda pravde Evropske unije, koji uživaju autoritet u crnogorskom pravnom sistemu. U međuvremenu, za očekivati je da će sudovi konsultovati i praksu sudova u regionu u pogledu dopuštenosti dokaza.

ZAKLJUČCI

Možemo konstatovati, sa zadovoljstvom, da se generalno u izvještajima Evropske komisije međunarodna pravosudna saradnja u krivičnim stvarima ne postavlja kao problematično pitanje. Naprotiv, nakon uspostavljanja saradnje Crne Gore sa Eurojust-om, dodatno su poboljšane ocjene.

Crnoj Gori predstoji ispunjavanje više obaveza u oblasti izmjene nacionalnog zakonodavstva i pristupanja ratifikaciji međunarodnih instrumenata, kada je u pitanju cjelokupan sistem međunarodne pravne pomoći, kako u građanskim tako i u krivičnim stvarima, od kojih su od velikog značaja dvije Haške konvencije.

Postoje ograničeni kapaciteti Ministarstva pravde u pogledu upravljanja predmetima, dostupnih informacija i analize predmeta međunarodne pravne pomoći, a s tim u vezi i podržavajućeg informacionog sistema. Sveukupno posmatrano, uspostavljanje informacionog sistema u pravosuđu, uključujući Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa, doprinijeće transparentnosti, odgovornosti i efikasnosti pravosudnog sistema.

Ovaj informacioni sistem nije pretrpio značajnije tehničke promjene, koje bi rezultirale boljim upravljanjem predmetima međunarodne pravne pomoći i analitikom postupanja Ministarstva pravde i nadležnih pravosudnih organa.

Već nametnuta potreba za čestom međunarodnom pravosudnom saradnjom nalaže prioritarno napuštanje koncepta tradicionalnog prikupljanja (osnovnih) podataka i usmjeravanje na pouzdani elektronski sistem koji će skladištiti podatke u kvalitativnom i kvantitativnom smislu.

Autorka je analizirala 5 (pet) predmeta, sa pratećom obimnom dokumentacijom, koje je Viši sud u Podgorici učinio dostupnim istraživačima. Sudski spisi su analizirani, kako bi se stekao bliži uvid u postupanje suda u okviru nadležnosti, propisane Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, prilikom odlučivanja o zamolnicama država molilja za izručenje okrivljenih, odnosno osuđenih lica.

U analizirana četiri predmeta, sudije za istragu su smatrale da su se stekli uslovi za donošenje rješenja da su ispunjeni uslovi za izručenje i u tom pogledu pružile odgovarajuće obrazloženje u aktima koje su uputili sudskim vijećima. Vijeća su donosila odluke, koje su bile u saglasnosti sa mišljenjem sudija za istragu i u pogledu odlučnih činjenica o ispunjenosti uslova nije bilo odstupanja. Ista situacija je i u slučaju kada je odbijen zahtjev za izručenje jednog lica.

Iz spisa predmeta ne može se utvrditi da su postojali nedostaci u komunikaciji između nadležnih organa Crne Gore i nadležnih organa država molilje.

Generalno posmatrano, može se zaključiti da su odluke suda dovoljno obrazložene. U analiziranim sudskim odlukama nije uočeno da su sudije primjenjivale praksu Evropskog suda za ljudska prava, ili standarde iz Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka. Sa druge strane, nije uočeno da je odbrana lica čije se izručenje traži isticala da je okrivljeno lice bilo podvrgnuto torturi u državni molilji, što bi vodilo potrebi pružanja odgovarajućeg odgovora od strane suda.

Nakon sagledavanja preliminarne mišljenja, iznijetih u stručnoj javnosti i analize odredaba nacionalnih propisa i međunarodnih ugovora, a kod činjenice da još uvijek nije poznato da li su nadležni pravosudni organi imali suštinske koristi od uvida u materijale dobijene putem zaštićenih komunikacija, očekuje se da će nacionalne sudske vlasti slijediti stavove iz odluka Evropskog suda za ljudska prava i Suda pravde Evropske unije, koji uživaju autoritet u crnogorskom pravnom sistemu. U međuvremenu, za očekivati je da će sudovi konsultovati i praksu sudova u regionu u pogledu dopuštenosti dokaza.

PREPORUKE

Imajući u vidu da je aktivnost usaglašavanja Zakona o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima sa državama članicama Evropske unije planirana Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za period 2022-2023, za III kvartal 2022. godine, neophodno je u što kraćem roku usaglasiti ovaj Zakon sa direktivama EU, bez obzira što će primjena zakona početi nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Takođe, preporučuje se ubrzanje aktivnosti na ispunjavanju preostalih obaveza u oblasti izmjene Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, i pristupiti ratifikaciji dvije Haške konvencije (priznanje i izvršenje stranih presuda u građanskim i privrednim stvarima i o međunarodnoj zaštiti odraslih), kao i razmotriti ratifikaciju 3. i 4. Dodatnog Protokola Evropske konvencije o ekstradiciji. Takođe, potrebno je ratifikovati 2. Dodatni Protokol Konvencije o računarskom kriminalu.

Potreba za čestom međunarodnom pravosudnom saradnjom nalaže prioritarno napuštanje koncepta tradicionalnog prikupljanja (osnovnih) podataka i usmjeravanje na pouzdani elektronski sistem koji će skladištiti podatke u kvalitativnom i kvantitativnom smislu. Stoga, snažno se preporučuje prioritarno unapređenje aplikativnog sistema Ministarstva pravde za evidenciju predmeta iz međunarodne pravne pomoći (Luris) na polju kvalitativnog poboljšanja podataka, a u narednoj fazi i povezivanje Luris-a sa novim informacionim sistemom sudstva.

Potrebno je nastaviti sa sprovođenjem programa u oblasti pravosudne saradnje, za koje se očekuje da unaprijede znanje, efektivnu primjenu međunarodnih instrumenata i vještine sudija i državnih tužilaca pri sprovođenju svih oblika pružanja uzajamne pravne pomoći, a naročito u predmetima po zamolnicama za izručenje. S tim u vezi, preporučuje se nastavak sprovođenja tematske obuke i insistirati na praktičnom radu, koji uključuje izradu zamolnica za pružanje međunarodne pravne pomoći, te prepoznavanje kako neformalne, tako i formalne komunikacije.

Potrebno je ukazati da u postupcima međunarodne zaštite stranaca, pored očite potrebe za većom ekspeditivnošću u svjetlu činjenice da paralelno teče postupak pred krivičnim sudom, upravni postupak odobravanja azila ipak mora imati određeni (ograničeni) nivo transparentnosti, iako je zakonom propisano da je javnost isključena u postupku odobravanja međunarodne zaštite.

BIBLIOGRAFIJA:

Nezvanični Radni dokument Evropske komisije iz maja 2022. godine, https://www.eu.me/wpfd_file/rule-of-law-non-paper-regarding-chapters-23-and-24-for-montenegro-may-2022/;

Program za kontinuiranu obuku za 2023. godinu: <http://cosdt.me/programi-centra/>;

Case Law by the European Court of Human Rights of Relevance for the Application of the European Conventions on International Co-Operation in Criminal Matters, PC-OC(2011)21REV13, EUROPEAN COMMITTEE ON CRIME PROBLEMS (CDPC), Strasbourg, 24 January 2020;

Oclan protiv Turske, ESLJP, GC presuda od 12.05.2005. godine, predstavka br. 46221/99, st. 86;

<https://www.computerweekly.com/news/252497565/Police-crack-worlds-largest-cryptophone-network-as-criminals-swap-EncroChat-for-Sky-NCC>

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/739268/EPRS_ATA\(2022\)739268_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/739268/EPRS_ATA(2022)739268_EN.pdf)

Pravna hronika, The Aire Centre London, decembar 2022.

ISBN 978-9911-556-05-9

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9911-556-05-9
COBISS.CG-ID 27909380

